

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
26/2018
30. jún 2018

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

P. ŠTRELINGER GRATULUJE
K SEDEMDESIATKE P. VALOVI
Strana 4.

PREKRESLENÁ MAPA
EURÓPSKEJ POLITIKY
Strana 5.

SPISOVATEĽ ANTON BALÁŽ
O CHOROBÁCH A NEDUHOCH
Strana 6.

ANDREJA HLINKU VÄZNILI
MAĎARI A POTOM AJ ČESI
Strana 8.

PRIEKOPNÍK HOROLEZECTVA
V TATRÁCH EDUARD BLASY
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Aj vy si často kladiete otázku, prečo nechávame niektoré veci či záležitosti zájsť tak ďaleko, že potom nás ich obnova alebo náprava stojí oveľa viac síl a prostriedkov, ako keby sme sa k problému postavili hneď celom a vysúkali si rukávy na jeho odstránenie? Akoby sa do nás zaštepila ťapákovčina a hlienenie neraz sprevádza nedvížny ornament slov: Nechajme to vyhnúť... Všetko však nevyhne, najmä nie ak takéto postoj zaujímate k stavbám alebo architektonickým pamiatkam...

Myslím teraz na schátraný kaštieľ v Rusovciach. Zažil som časy, keď tu sídlil SLUK – bol akýmsi hradom prepevným nášho folklóru. Do jeho parku sme chodievali s rodinami alebo ako jedna rodina na koncerty. Hrad však chátral. Všimli sme si to už vtedy vari pred tridsiatimi rokmi a každým desaťročím sa skaza slovenskej Hľubokej prehľbovala, lebo najhoršie je, ak sa k onomu vyššie spomenutému spoločenskému hlieniu a hnisu pridruží politický hnus. Ten nás v súvislosti s kaštieľom mohol zasiahnuť najmä za predošlého prezidenta. Ved' kto to videl, aby mal „gašparko“ sídlo ako kráľ, reagovali šašovia v parlamente a reprezentatívna windsorská neogotika v Rusovciach sa nám nepovšimnute rozpadla pred očami. Nepháňam, mnohé objekty, čeladník, slohovo konvenujúce oplotenie areálu a kadečo iné sa zmenilo na ruiny. Dnes je to strašidelný zámok! Čo kedysi mohli stáť možno dvadsať miliónov Sk, teraz si vraj podľa poslednej nádejnej správy vyžaduje sedemdesiatpäť miliónov eur! Neverím. Bude to rovných sto, ak nie viac. Ved' miňať vieme kráľovky. Keď už, tak nech... Len sa pozrite na Hrad, ako ho po(s)upne uťapkávame na gýč! A niet toho, čo by povedal, že kráľ je nahý!

A tak je to so všetkým. Mám pod oknami petržalskej bytovky na Starhadskej ulici zánovný pavilón, v ktorom kedysi bola materská škola aj učňovské stredisko. Päťnásť rokov sledujem, ako odtiaľ vyhánajú policajti bezdomovcov. A petržalských predškolákov aj s ich rodičmi vyhánajú byrokrati – úradníci šimlí domov, že vraj pre deti nie sú miesta v škôlkach... Sú, len treba všimnúť... Alebo čakať, kým tie zanedbané, krátkozrako opustené aj rozpadnuté nebude treba z gruntu nákladne vynoviť za väčší balík peňazí. V tom sa vyznáme, v tom sme králi. Keď už, tak nech...

Emil SEMANCO

Povinné používanie štátneho jazyka sa nedodržiava najmä na oznamoch a plagátoch

Najčastejšie hrešia obecné samosprávy

Margaréta VYŠNÁ – Foto: autorka

Vláda Slovenskej republiky nedávno schválila Štvrtú správu o stave používania štátneho jazyka na území SR. Minister vnútra musí do januára 2019 legislatívne ukotviť povinné používanie štátneho jazyka na volebných plagátoch. Dôvodom môže byť sústavné porušovanie jazykového zákona.

Zákon o štátnom jazyku jasne a presne určuje, že štátny jazyk sa vždy uvádza na všetkých nápisoch určených pre verejnosť rovnakým alebo väčším písmom ako inojazyčný text, umiestnenie textu v obciach, kde sa používa menšinový jazyk, legislatíva neurčuje. Napriek tomu sa často porušuje. Menšinové maďarské strany s obľubou provokujú a vo svojich textoch na štátny jazyk „zabudnú“, prípadne sa do textu „nezmestí“. V lepšom prípade štátnemu jazyku priradia podradnejšiu pozíciu menším typom písma a zásadne v poradí textov ako druhý jazyk.

■ OPOVRHOVANIE ZÁKONOM

Slovenské obyvateľstvo reaguje na takéto verejné opovrhovanie štátnym jazykom podnetmi ministerstvu kultúry. Vo volebnej kampani do NR SR v roku 2016 prišli na ministerstvo takmer dve desiatky opodstatnených podnetov od občanov z celého slovenského juhu (Bratislava, Komárno, Lučenec, Plešivec, Košice atď.), z nich na piatich plagátoch úplne chýbal text v štátnom jazyku. A to aj na plagátoch strán KDH a SDKÚ. Porušovateľmi nie sú zadávateľia textov na plagáty, ale samotné reklamné spoločnosti, ktoré uvedú texty na pútačoch a plagá-

Vývesky s plagátmi a oznamami v južných oblastiach Slovenska (a už nielen tam) sú povýšeneckou demonštráciou – arogantným výsmechom zákonným normám o používaní štátneho jazyka a jazyka menšín – slovenčina na nich je ako utláčaná a vysmievaná Popoluška.

toch nesprávne. Tieto slovenské reklamné agentúry tak konajú, a to aj napriek tomu, že ich na poru-

šovanie každoročne upozorňuje rezortné ministerstvo. Obyvatelia sa sťažujú na neuvádzanie slo-

venského jazyka aj na bežných plagátoch menšinových strán. Na obecné samosprávy, ktoré majú konať na prospech obyvateľov a sú povinné zverejňovať všetky informácie v štátnom jazyku, prišlo vyše tridsať občianskych podnetov na neuviedenie slovenského jazyka v textoch alebo hlasových informáciách. Obecné samosprávy sú jednými z najčastejších porušovateľov zákona o štátnom jazyku. Takmer polovica podnetov sťažovateľov je práve na ich počínanie.

■ NEPRÍJEMNÉ ODKAZY

Na jedno z upozornení ministerstvom kultúry, aby text na plagáte strany SMK upravili v súlade so zákonom, menšinoví politici úpravu odmietli a plagát prelepili nápisom Cenzúra ministerstva kultúry. Na verejnom vystúpení vyhlásili, že na svojich plagátoch budú vždy uprednostňovať vlastný menšinový jazyk pred štátnym jazykom a štátnemu tajomníkovi za stranu Most – Híd ako zástupcovi ministerstva poslali nepríjemné odkazy.

Ak aj naďalej budú pretrvávajúť takéto reakcie dotknutých na upozorňovanie a stráženie suverenity slovenskej štátnosti, najmä na slovenskom juhu, treba sa o jej budúcnosť naozaj reálne obávať.

3 OTÁZKY PRE:

docenta Ivana MRVU, riaditeľa Slovenského historického ústavu MS

Útoky majú za cieľ znevážiť slovenskú štátnosť

• Časopis .týždeň pred rokom uverejnil na titulnej stránke fotografiu Ľudovíta Štúra s gardistickými symbolmi. Nedávno Denník N tiež na titulnej strane uverejnil fotografiu Štúra s fúzikmi v štýle Adolfa Hitlera. V oboch prípadoch sa autori usilujú predstaviť Štúra i ďalších slovenských dejateľov ako antisemitov. Čo si o tom ako historik myslíte?

Aj keď sa obe periodiká tvária ako seriózne a mienkotvorné, v skutočnosti sú mediálny odpad. Pravdou je, že naši národní dejatelia od 18. storočia boli voči Židom kritickí. Podobný postoj mali českí, maďarskí, poľskí aj rumunskí národní intelektuáli, nehovoriac o Rakúšanoch. Tzv. antisemitizmus slovenských národovcov však živili pomery na Slovensku. Na jednej strane ich naši dejatelia dávali za

príklad zodpovedného prístupu k vzdelaniu, slúžili ako vzor šetrnosti, striedmosti, vzájomnej súdržnosti a podpory. Zároveň ich kritizovali za úžeru a zneužívanie ekonomického postavenia. Tzv. antisemitizmus Ľudovíta Štúra bola vlastne kritika ich sociálnej supremacie, bol to sociálny a národno-obranný antisemitizmus, nie rasový ani náboženský.

• Matica slovenská podala na časopis .týždeň trestné oznámenie. Jeho šéfredaktor Štefan Hrib však zaútočil na Maticu, že to bola práve ona a Marián Tkáč, „kto v 90. rokoch na Slovensku spoluvytváral mečiarovský režim, naozaj neprajný k nášmu národu, prezidentovi a histórii“. Mohol byť mečiarovský režim neprajný k národu, keď mu vybojoval štátnu samostatnosť?

S odstupom času možno povedať, že obdobie, keď na čele vlády stál Vladimír Mečiar, bolo z hľadiska vybudovania štátu aj vzhľadom na ekonomické výsledky úspešné. Aj zahraniční pozorovatelia ho hodnotili veľmi pozitívne, keď sa očakával krach samostatného Slovenska...

• O čom svedčí masívny útok istých médií proti slovenským veľikánom?

Ich osnovatelia chcú dosiahnuť, aby sa národ hanbil za národnú minulosť. Aby rezignoval na svoju štátnosť, lebo jednej i druhej podsúvajú tézu o zločiných základoch. A národ, ktorý rezignuje na štátnosť a na svoju minulosť, nemá už ani budúcnosť.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 27/2018
SI PREČÍTAŤE

■ Dušan CHALUPA ako člen Moderných odborov v automobilke Volkswagen Slovakia pre SNN
■ Politický súdny proces s Vojtechom TUKOM možno spájať so slobodou či s neslobodou slova
■ Manifest Slovanstva: Spolupráca a jednota Slovanov a mier so všetkými národmi

Mediálnu politiku majú v rukách oligarchovia, riadia ju a určujú obsah Pravda a lož v rukách falošných prorokov

EVA ZELENAYOVÁ – Foto: titulka, Denník N

Časť redaktorov z denníka Sme odišla, keď sa ho zmocnila Penta. Založili Denník N, dnes ovládaný súkromnou softvérovou spoločnosťou ESET, ktorá na rozbeh novín poskytla nenávratnú pôžičku 1,2 milióna eur. Jeden zo spoluzakladateľov spoločnosti Anton Zajac bol v novembri 2016 osobou z prvej trojice podporovateľov občianskeho združenia Progresívne Slovensko, v súčasnosti už zaregistrovaného Ministerstvom vnútra SR ako politická strana. Zajac dlhodobo žije v Spojených štátoch. V rozhovore pre Trend povedal, že chce „pomôcť zmeniť systém na Slovensku“.

Ako? Hanobením národa? Denník N uverejnil 8. mája na titulnej stránke portrét Ľudovíta Štúra s fúzikmi Adolfa Hitlera. Na otázku našej redakcie, prečo to urobili, odpovedal šéfredaktor Matúš Kostolný: „Dňa 8. 5. sme v Denníku N uverejnili veľký rozhovor s historikom Miloslavom Szabóm. Vysvetľuje v ňom, ako sa Ľudovít Štúr pozeral na Židov a ako dnešní fašisti a konšpirátori zneužívajú jeho meno, keď ho prezentujú ako antisemitu.“

Na čo Štúr poslal Denník N, keď ho zobrazili ako Hitlera, a k akej argumentácii sa mala pridať jeho zohavená podobizeň, keď Szabó v tom článku uviedol, že „vo veľkých mestách ako

Budapešť či Viedeň boli viaceré noviny vedené Židmi, lebo boli na rozdiel od množstva kresťanských anafalbetov vzdelaní“.

■ AKO HITLER

Denník N zaútočil nielen na jednu z najvýznamnejších osobností slovenských dejín, lídra slovenského národa, ktorý 19. septembra 1848 odvážne vyhlásil slovenskú nezávislosť od Maďarska, ale ešte aj na národ. Otázka znie, ako je možné, že opakované útoky na Ľudovíta Štúra a hanobenie národa zostávajú bez povšimnutia orgánov činných v trestnom konaní?

Naopak, Denník N koncom mája oznámil, že ide podniknúť právne kroky proti zjavne diskriminačnému postupu členov vlády, ktorí sa dohodli

REAGUJEME

na spoločnom postupe a odmietajú odpovedať na otázky tohto denníka. Vo svojom novinovom príspevku riaditeľ vydavateľstva Lukáš Fila vysvetlil, prečo sa N Press obráti na súd: „Stále platí, že hlavným nástrojom novinára má byť sila slova. Keď však štát prekročí všetky pravidlá a úradníci začnú na pokyn premiéra namiesto hľadania odpovedí hľadať kľučky

ktorú expedoval na tristopäťdesiat stredných škôl. Vraj sa v nej čitateľa dozvedia, ako rozlíšiť pravdu od lži. Presne v duchu konferencie Ivety Radičovej, pôsobiacej na súkromnej fakulte médií. Ibaže aktivity denníka Sme, N či .týždňa, ktorými si vynucujú právo na pravdu, veľmi nepríjemne pripomínajú časy, keď si režim dokonca v ústave uplatnil článok s právom na pravdu. No ten režim bol totalitný. Na čo sa to teda hrajú médiá, vlastnené súkromnými spoločnosťami?

■ AKO GARDISTA

Časopis .týždeň pred rokom zobrazil na titulnej strane Štúra ako gardistu. Vtedy podal na týždenník trestné oznámenie vtedajší predseda Matice slovenskej Marián Tkáč. Dodnes bez ozvy. Koho sa boja štátne orgány? Mediálnych oligarchov? Ak beztrésne a opakovane siahli na ikonu slovenských dejín, po ktorom je pomenované najvyššie štátne vyznamenanie občanom, ako sa majú cítiť jeho nositelia? Tragédiou národa je, že oporu v protislovenskom ťažení majú títo mediálni mafiánski oligarchovia v prezidentovi republiky. Presvedčivo to predviedol pri ostatnom udeľovaní štátnych vyznamenaní.

Na nápravu stavu v našom poľnohospodárstve treba zmeniť viac zákonov Už aj malí farmári politikárčia

JÁN ČERNÝ – Ilustrácia: Lubomír KOTRHA

Pohár trpezlivosti malých a stredných roľníkov pretiekol. Na zúfalý stav podmienok, v ktorých podnikajú na pôde, upozorňovali dlho. Nikto im však pozornosť nevenoval. Preto na traktoroch a inej technike prišli do Bratislavy. Hneď sa všetko mení.

Zástupcovia protestujúcich malých a stredných gazdov z celého Slovenska sa stretli s predsedom Národnej rady Slovenskej republiky Andrejom Dankom. Už skôr ich prijal prezident, ale plánované stretnutie s ministerkou pôdohospodárstva sa neuskutočnilo. Dôvodom boli organizačné okolnosti stretnutia a z nich vyplývajúce nezhody na oboch stranách. Predseda vlády Peter Pellegrini ministerku Gabrielu Matečnú na rokovania vyzval. Zároveň oznámil, že inicioval vznik špeciálneho útvaru pod Národnou kriminálnou agentúrou, takzvanej „agrokobry“, ktorá má v spolupráci vyšetrovateľov s prokuratúrou vyšetriť všetky podozrenia na trestné činy, ktoré

sa mohli a mali udiať v sektore poľnohospodárstva.

Protestujúci farmári by mali predložiť všetky ich výhrady k zákonu o nájme poľnohospodárskej pôdy. Mali by si tiež vytvoriť stavovskú organizáciu, ktorá by bola partnerom pri rokovaniach. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka musí v najbližšom období vypracovať písomný odpočet splnenia požiadaviek z Košickej výzvy. Oznámil to po stretnutí s roľníkmi predseda Národnej rady SR Andrej Danko. Ministerka Matečná predtým tvrdila, že problémy z Košickej výzvy sú už vyriešené, čo farmári odmietli.

Protestujúci gazdovia upozornili ešte deň pred minulotýždňovým

veľkým protestom Za slušné Slovensko v Bratislave, že ich protest sa neskončí dovtedy, kým vládna koalícia – zrejme ako koaličná rada, nepodpíše memorandum o ich požiadavkách. To má mať programový základ v pôvodnej Košickej výzve.

„Keď to bude trvať týždeň, budeme tu týždeň. Bohužiaľ, prepáčte, ale budeme tu,“ povedali pri tej príležitosti zástupcovia protestujúcich gazdov. Ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná podľa ich vyjadrení nemá ich dôveru. V memorande by malo byť napísané aj to, kedy vláda splní požiadavky farmárov. Výsledkom by mala byť konštruktívna reforma poľnohospodárstva. Protesty poľnohospodárov, ktorí pri-

šli do Bratislavy z viacerých regiónov Slovenska, podporuje aj laická verejnosť. Dokonca aj finančnou zbierkou na ich stravu či pohonné hmoty. Roľníci sa za účasť odvdáčili tým, že v piatok medzi protestujúcimi priniesli veľké množstvo zeleniny z vlastnej slovenskej produkcie. So slovami „aby Slováci vedeli, ako chutí slo-

venská zelenina“. V čase uzávierky tohto čísla SNN ešte nebolo známe, dokedy protest poľnohospodárov v Bratislave potrvá, ani to, ako sa koalícia vyrovná s požadovaným dokumentom. Mimochodom, citovaný titulok je výrok Andreja Danka, po skončení rokovania s roľníkmi. Celkom nádejný výrok.

VŠIMLI SME SI

Už oddávna patria historické sakrálné stavby medzi mocné zdroje estetických vnemov, ktoré pomáhajú človeku ponoriť sa do svojho vnútra, v tichej osobnej kontemplácii hľadať odpovede na otázky, ktoré mu v dennom ruchu unikajú. Práve z týchto dôvodov zorganizovali nadšenci z Komunity Oratória svätého Filipa Neriho v Bratislave nočnú návštevu siedmich bratislavských kostolov.

Noc v bratislavských kostoloch

Katedrála sv. Martina v Bratislave

Samotný nápad vychádza z dávnej tradície. Pôvodným „autorom“ je svätý Filip, ktorý k takémuto „hľadaniu ducha“ pozýval aj svojich duchovných synov. V malom počte dvadsať až tridsať ľudí takmer každý týždeň viedol svojich zverencov po miestach v Ríme, ktoré kedysi on sám s obľubou v skrytosti navštevoval, aby spolu hľadali tú novosť prežívania kresťanskej viery, ktorú on sám našiel. „Kto hľadá niečo iné ako Krista, nevie, čo hľadá!“ Návšteva siedmich kostolov Bratislavy sa teda uskutočnila v noci z 22. na 23. júna, aby sa účastníci vyhli dennému ruchu našej metropoly a mohli vstúpiť do tajomnej atmosféry nášho mesta. Organizátori to vysvetlili príhodou: „Kým mnohí trávia piatkovú noc v zábavách a rozpuštilostiach, my chceme stráviť noc v bdení, v rozjimaní či v modlitbe. Svätý Filip miloval svoje mesto Rím, z ktorého sa nikdy nevzdialil, a láske k Rímu učil aj svojich duchovných synov. Návšteva siedmich kostolov v hlavnom meste nás má teda učiť aj láske k nášmu mestu.“ Zaujímavé a netradičné podujatie, teda asi dvadsaťkilometrový celonočný okruh sa začal v Kostole Svätej rodiny v Petržalke večernou svätou omšou. Nasledovali Kostol svätej Alžbety (Modrý kostolík), Kostol Zvestovania Pána (františkáni), Kostol sv. Jána z Mathy (Trojička), Kostol Nanebovzatia Panny Márie (Blumentál), Kostol Panny Márie Snežnej (Kalvária), Katedrála svätého Martina, no a na záver Kostol povýšenia sv. Kríža (Daliborko). Účastníkov sprevádzal Juraj Vittek, moderátor formačnej Komunity Oratória svätého Filipa Neriho v Bratislave a ako taký milý bonus si mohli pozrieť aj výstavu veľkoformátových fotografií s názvom Človek a viera, ktorá prebieha v Katedrále sv. Martina až do 29. júla 2018.

Text a foto: Maroš M. BANČEJ

Podmanivé partitúry v skvelej akustike domu komorského grófa v Kremnici Múzy pod diamantovým dáždnikom

Už ani neviem, ako som sa prvý raz ocitol na festivale Hudba pod diamantovou klenbou, ktorý Peter Michalica organizuje v kremnickom dome komorského grófa. Husľový virtuóz sa tu narodil dva mesiace po skončení vojny pod dáždnikom, ktorý nad manželkou rozprestretý držal Petrov otec, aby na rodičku nepršalo... Po nálete junkersov a savoí na mesto v marci 1945 totiž zhorela strecha na tejto azda najstaršej stavebnej pamiatke Kremnice, ktorá má vraj ešte románsky fundament a tiež nádherné gotické slohotvorné prvky s unikátnou diamantovou klenbou, ktorá naozaj pripomína „parazol“.

Michalicovci bývali v Maria királyno palotaja – ako sa tomuto domu na dnešnej Kollárovej ulici za Uhorska vravelo, lebo presne štyristo rokov pred Petrovým narodením v tomto dome pobudla uhorská kráľovná Mária. Mesto navštívila počas podpisu privilégií o dedičných hlbinných štôlniach a, pochopiteľne, pod svojou strechou ju prijal komorský gróf – kráľovský splnomocnenec pre uhorské banské mestá a minciarstvo. Slávny slovenský maestro teda prichádzal na svet v takýchto históriou ovenčených kulisách, ktoré však vyzerali vtedy, no... ako po bombardovaní. A keď pršalo, zatekalo hlboko do domu...

Teraz je každý rok (už po osemdesiaty raz) miestom stretávania umeleckých labužníkov, ktorí sem prichádzajú na Michalicov festival, kde znejú nielen partitúry, ale aj umelecké slovo a priestor tu má i výtvarný kumšt. Ten už tradične „zaplihuje“ svojim výnimočným fortieľom sklár, akademický sochár Drahomír Prihel, ktorý bol vlastne „eces gébrom“, že som sa v „kraťasoch“ ocitol vo fajnovo nahodenej, vybranej spoločnosti... Doznela posledná z ôsmich Schuber-

tových piesní, ktoré Jozef Kundlák našťudoval špeciálne na kremnické vystúpenie. Po dlhotrvajúcom potlesku

ČO INÍ NEPIŠU

Dome komorského grófa v Kremnici žije po tieto dni až do konca júla 18. ročníkom festivalu Hudba pod diamantovou klenbou, kde s umelcami „spoluúčinkuje“ aj nevsedná architektúra.

začali z nádherných gotických dverí na poschodí vychádzať prví očarení poslucháči. Neskorým letným večerom

zaznievali hodnotenia, aké by zalichotili každému organizátorovi kultúrnej akcie – aj tomu, kto v nej priamo účinkoval... Nebudem opakovať všetky superlatívy. Sám som mal povznášajúci pocit z prenikavého spolupôsobenia a náladotvorneho vyžarovania architektonických a hudobných slohov – z Beethovenovej Sonáty mesačného svitu v podaní skvelej klaviristky Daniely Varínskej alebo Mozartových fantázií bravúrne interpretovaných hlavným protagonistom a domácim pánom, profesorkou Ildou Černeckou a ďalším svetovým pojmom – mezzosopranistkou Martou Beňáčkovou...

Nie som hudobný recenzent, len túlavý reportér a v krátkych nohavičiach som sa ani veľmi netlačil medzi hosti vo frakoch a róbach. V príjemnej uličnej akustike som mal aj tak z koncertu zážitok ako v nahrávacom štúdiu so svetielkami svätôjanských mušiek na ovládacom paneli noci ukladajúcej na odpočinok tropický deň...

Rovnaký môžete mať aj vy. Najbližšie už 29. júna znova pri klavírnem recitáli Daniely Varínskej...

Text Emil SEMANCO
Foto: Drahomír PRIHEL

Folklór je tiež súčasť identity

Maroš M. BANČEJ

Nie je to nijaké prekvapujúce zistenie ani novátorská teória spájať folklór a prejavy nášho kultúrneho dedičstva s národným povedomím. No pri podrobnejšom pohľade na celú problematiku v rôznych jej polohách a výstupoch môžeme prísť k zaujímavým a určite aj poučným zisteniam. Samotné uvedenie si prejavov ľudovej umeleckej tvorivosti a s tým spojených tradícií v kontexte národného povedomia je záležitosťou 19. storočia. Boli to práve štúrovci, ktorí veľmi bystro pochopili úžasné možnosti a potenciál, ktorý im folklór na ceste a v bojoch za národnú emancipáciu poskytoval, a náležite sa toho chytali.

Samozrejme, najprv prišla k slovu literatúra. Tá, ktorá z ľudového podhubia priamo vyrastala, bola žánrovo sústredená na povesti a rozprávky. Z hľadiska boja za národné ciele bola povest' doslova

ideálna. Voľne vychádzajúc z historického rámca dokazovala dejinnú prítomnosť Slovákov na území „Horného Uhorska“ ďaleko pred príchodom agresívne štátotvorných Maďarov. S väčšou či menšou dávkou autorskej licencie sa povest' mohla opierať o historické postavy slovenských osobností od Svätopluka cez kráľa Mateja až po Jánošíka, často vychádzala z miestnych zeme-pisných a topografických názvov a v neposlednom rade niesla v sebe aj silné etické a morálne posolstvo. To bolo takisto prítomné ako kľúčový atribút aj v rozprávkach, ktoré mali navyše silnú fantazijnú zložku odkazujúcu svojou formou na autochtónnosť zdroja, to jest slovenského kultúrneho prostredia. Literárna časť folklóru samozrejme zahŕňala aj piesne či balady, a to ako pôvodné, zhromažďované spolu s rozprávkami a povestami obe-

tavými zberateľmi, tak v priamej súčinnosti aj umele vytvorené ako prirodzenú reakciu tvorcov z radov štúrovcov na pôvodný folklórny impulz. Mená ako Dobšínský, Záturčeký, Kollár, ale aj Botto, Král, Sládkovič a mnohí ďalší z legendárneho

KOMENTÁR

slovenského tvorivého panteónu 19. storočia sú pevnou súčasťou našej histórie.

Dvadsaťte storočie a kľúčová dejinná zmena po prvej svetovej vojne priniesla Česko-Slovensko a folklór zasa zohral dôležitú úlohu vo formovaní nášho národného povedomia. Už štúrovcami položené veľmi solídne základy zberateľstva a zaznamenávanie všetkých oblastí hmotnej aj nehmotnej ľudovej kultúry a umenia dostali ďalší impulz. Tentoraz jedným z kľúčových fak-

torov bola eliminácia snáh istých českých kruhov o umelé vytvorenie akéhosi „československého národa.“ Boli to tie isté kruhy, ktoré bezočivo uvádzali napríklad v Ottovom slovníku náučnom teórii, že Slovensko je pre vyspelejšiu českú komunitu „kolóniou“ exploatovanou z pohľadu surovinných a ľudských zdrojov ako Aljaška pre Ameriku. Na druhej strane však mohutnosť, prirodzenosť a najmä bohatstvo pôvodnej ľudovej kultúry českých vzedelancov fascinovali natoľko, že sa z niektorých z nich stali nadšení propagátori slovenského folklóru, akým bol napríklad Karol Plicka. Nečudo, veď oproti priemyselnej revolúciu už čiastočne „globalizovanému“ Česku so silným prienikom nemeckej kultúry sa Slovensko javilo českým umelcom a etnografom ako doslova bonanza autochtónnych folklórnych prejavov. O to jedinečnejšie, že vďaka prírodným podmienkam platilo to príslovné – čo dolina, to iný kraj, o tancoch, piesňach či nárečiach nevraviac. Spoločným svornikom celého pestrého organizmu zvaného ľudová kultúra bol geografický rámc, takpovediac jednotnosť v pestrosti. Druhá svetová vojna a zasa následné spoločenské zmeny sa odrazili aj v oblasti folklóru. Tentoraz došlo k pnutiu medzi dôleži-

tými a často kľúčovými religióznymi zdrojmi a zložkami folklórnych prejavov a aktivít a proklamovaným (a jediným dovoleným) komunisticým svetonázorom. Folklór pred tvrdšími reguláciami najmä v kritických päťdesiatych rokoch chránilo najmä to, že oficiálna kultúrna propaganda ho prezentovala ako výsledok tvorby „vykorisťovaných a zbedačovaných“ obyvateľov slovenského vidieka. Je však potrebné na tomto mieste zdôrazniť, že celé mohutné a jedinečné zázemie folkloristov, či už profesionálnych alebo amatérskych, vzniklo a pevne sa konstitovalo počas socialistickej epizódy nášho národného života, a to najmä vďaka pomernému dostatku materiálnych zdrojov.

Po novembri 1989 došlo k zatiaľ poslednej úprave vzťahov spoločnosť versus folklór. Hlavným protivrážkom našej národnej kultúry, kultúrneho dedičstva, teda aj folklóru sa stala globalizácia ruka v ruke s tvrdou komercializáciou a so snahou o elimináciu národných štátov. To, že po prvých dvoch ponurých dekádach vývinu spoločnosti nastala evidentná renesancia folklóru, je takým malým zázrakom. Zázrakom, ktorý si v týchto dňoch Slováci pripomínajú na kľúčovom Folklórnom festivale Východná.

Ak slepo veríme kampaniam

Ivan BROŽÍK

Slovenské poľnohospodárstvo akoby sa pohybovalo v permanentne zakliatej časovej slučke. Z času na čas robí tie isté chyby. Likvidačné chyby. Na prvý pohľad ťažko povedať, koho je to chyba, lebo samotní poľnohospodári, ak by podliehali chuti po samodeštrukcii, už dávno by svoj takmer márný boj s neprajným osudom vzdali. Navonok sa zdá, že sa snaží aj rezortné ministerstvo, aj keď z terénu zaznieva, že efekt priebežných zmien a novínok je síce správny, ale prax sa nemení. Možno sa to nebudie ľahko čítať, ale asi najpodstatnejšími vinníkmi stavu, aký prevláda v našom poľnohospodárstve, sme my občania. Teraz je asi zbytočné komentovať ostré vyjadrenia niektorých z nás na adresu protestujúcich poľnohospodárov o tom, ako „obmedzujú“ či dokonca „obťažujú“ svojim nedávnym ťažením na

Bratislavu. Ako sú dosť podstatnej časti diskutujúcich na sociálnych sieťach naši gazdovia a dorábateľia obživy na ťarchu. Akoby chlieb tlačili 3 D tlačiarne a akoby mlieko či vajčka stačilo iba doviezť. Veď načo sú nám vlastne tí poľnohospo-

POZNÁMKA

dári? Aby traktormi zavádzali, keď sa ponáhľame do kina alebo na nákup?

Slovensko – teda jeho občania, si nechalo v dávnejšej minulosti úplne bez záujmu vybiť celé chovy hovädzieho dobytká, ošipáných, nechalo si ukradnúť výnosné produkčné podniky zahraničnými mafiami a veľkú časť pôdy predali kamsi preč. Slovensko, teda jeho občania, sa chystá práve zlikvidovať chovy nosníc a hydiny. Pretože vraj si od obchodu žiadajú zdravšie vajčka

ako tie z našich iba nedávno na príkaz Únie modernizovaných chovov. Obchod ich presvedčil, že „zdravšie“ znamená v tomto prípade dovezené. A začína sa vajčková vojna na pulkoch našich reťazcov. Veď prečo aj nie – nateraz je Slovensko v produkcii vajec potravinovo sebestačné na stošesť percent. Zázrak. Pri inak priemernej, ani nie štyridsaťpercentnej potravinovej sebestačnosti. Ak túto vojnu chovatelia s obchodom a ľudskou hlúposťou prehrajú, naša sebestačnosť v segmente vajcia klesne asi na šesť, teda o celých sto percent. Aj keď autorizované vedecké výskumy renomovaných univerzitných odborníkov v zahraničí dokazujú, že v kvalite vajec niet rozdielu iba preto, ako a v akých podmienkach boli nosnice chované. Bude iba jeden rozdiel, ale v cene. Na jednom vajčku minimálne o zopár centov, na desiatich –

vynásobte si. Už teraz je na pulloch reťazcov u nás podiel vystavených výrobkov zo slovenskej produkcie iba tridsaťsedem percent. Vajčka patria k najviac kupovaným komoditám.

Ak uveríme kampaniam, pseudo-vedeckým táraninám a, samozrejme, aj začiatočným zľavovým akciám, v ktorých sa výrobky predávajú hlboko pod výrobnú cenu, len aby sa zmenili spotrebiteľské návyky, potom budú naši hydinári o pár rokov tam, kde sú dnes chovatelia hovädzieho dobytká. Teda jednoznačne v kríze. A percentá podielu toho i tamtoho budú opäť klesať, samozrejme „vďaka“ ekonomicky ziskovým importérom.

Slovensko by čosi malo spraviť. Lenže Slovensko to nie je iba zopár protestujúcich gazdov na traktoroch ani celé ministerstvo pôdohospodárstva či vláda. Slovensko sme my občania. My sme na rade zachrániť našich výrobcov potravín. Lebo ide o zásadný sebazáchovný imperatív. Mimochodom, farmári sami avizovali, že ich protesty nie sú ani politické, ani protivládne. Sú to protesty proti (našej) ľahostajnosti voči problémom ich stavu.

Tu sme ako občania i štát narobili už veľmi veľa chýb. Nedopúšťajme ďalšie a ďalšie!

AKO BOLO, ČO BOLO

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne pripravila besedu s novinárom a spisovateľom Jánom Čomajom, autorom monografie Knieža Matúš. Jej zlatým klincom bola prítomnosť profesora Matúša Kučera, ktorý je hlavným hrdinom knihy. Podujatie situovali do referátora Piaristického gymnázia Jozefa Branického, kde Matúš Kučera prežíval svoje študentské roky. Do diskusie vstúpili aj profesorovi súčasníci. Aj vďaka nim sa odvinul príbeh chlapca z chudobnej rodiny, ktorý prišiel v útľom veku o otca a len zásluhou obetavej matky mohol študovať. V tomto gymnázii v ňom umocnili vzťah k národu a jeho minulosti, vďaka čomu sa vypracoval na jedného z najväčších slovenských dejepiscov. Láska k svojí ho sprevádzala celý jeho tvorivý život. Nevzdal sa jej ani v najdramatickejších okamihoch. Nebol členom komunistickej strany. Pre jeho pronárodné presvedčenie mu na univerzite hádzali poľená pod nohy. V kritičkej chvíli sa ozval spisovateľ Vladimír Mináč: „Keď

vám ten Kučera nie je dobrý za profesora, my ho prijmeme za spisovateľa.“ A Matúš písal. Vytvoril monumentálne dielo: Začal objektívnym zhodnotením českého kráľa Karola IV. a skončil pri zaznávanom slovenskom

kým v Česku, Maďarsku a Poľsku sa staré dejiny nedefinovali. To napokon platí dodnes, keď mainstreamové médiá a mimovládny nanucujú globálny liberálny internacionalizmus. Kým v okolitých štátoch si vlády dávajú zále-

boli schopní zavrhnúť jednu z najväčších osobností národných dejín. Svoju rolu zohralo i to, že náš kráľ Svätopluk vládol skôr ako český Václav, maďarský Štefan a poľský Boleslav. Keď odporcovia sochy spo-

Profesor Matúš Kučera ani spisovateľ Ján Čomaj sa nezmiernili s tým, že čo je inde samozrejmosťou, má byť u nás nemyšliteľné. Profesor Kučera pociťoval potrebu národného panteónu. Ministromi kultúry Marekovi Maďaričovi odovzdal koncepciu stálej expozície Slovensko a Slováci. Doteraz sa nenaplnila. Akoby niekomu záležalo na tom, aby sa u nás nezakorenili po desaťročiach mlčania zatajované národné tradície. Profesor Kučera napísal: „Tradícia je živý útvar, ako ponorná rieka – punkva – tečie ticho podzemím a v príhodnej chvíli ako gejzír vyrazí na povrch.“

Ján Čomaj v knižke My a čas v kapitole Náród bez detí nemá budúcnosť konštatuje: „Politických jalovín je plno, potom neostáva čas na témy budúcnosti národa. Budúcnosť národa bude závisieť od hĺbky poznania minulosti.“

Matúš Kučera nám ponúkol obrazy osobností z minulosti a Ján Čomaj napísal ďalšiu skvelú knižku o človeku, čo vytvára hodnoty dnes. Diela oboch sú dôležité pre zachovanie hodnôt v budúcnosti.

Monumenty profesora Kučera

Peter VALO

kráľovi Svätoplukovi. Jeho knižky pútavo približovali čitateľovi osobnosti z minulosti. Ján Čomaj to vo svojej monografii pomenoval najvyššiu: „Už to nie je dejepis, skôr esej, miestami až reportáž.“

Matúš za vlády komunizmu odolával nositeľom ideí socialistickeho internacionalizmu, ktorý na úkor globalizovanej politiky potláčal myšlienky slovenskej slobody a národných dejín. V oných časoch sa táto zvrátenosť striktno presadzovala na Slovensku ovládanom Prahou,

žať na výučbe histórie v školách, u nás je dejepis stále piatym kolesom na voze.

Profesor Kučera si uvedomoval, že národ bez historického povedomia si nemôže vziať vlastnú štátnosť. S tým kalkulujú jej odporcovia, čo vytrvale pracujú na spochybňovaní najstarších i nových slovenských dejín. Svedectvom bol cirкус, aký rozpúťali okolo pojmu starí Slováci či kráľovského titulu Svätopluka a jeho sochy na bratislavskom hrade a pre nenávisť k vtedajšiemu premiérovi Ficovi

chýbňovali Svätoplukovo spojenie s Bratislavou, Kučera odvetil, že „z Veľkej Moravy, ktorej dve tretiny boli na území Slovenska, máme len tri historickými prameňmi doložené miesta: Nitra, Devín a Bratislava. Napoleon nezomrel v Paríži, ale na Ostrove sv. Heleny, a Francúzi mu postavili Invalidovnu v Paríži. Svätého Václava zavraždili v Mladěj Boleslavi, ale sochu mu postavili v Prahe. Svätý Štefan nesídlil v Budapešti, a predsa mu tam postavili sochu.“

SEBAOBRAHA

Prvý predseda Matice slovenskej Štefan Moyses vyslovil v roku 1864 myšlienku, ktorá je aktuálna dodnes: „Ktokoľvek s národom slovenským poctivo zmýšľa, tomu na udržaní, upevnení a rozkvetu Matice slovenskej záležať musí.“ Najmä slová o poctivom zmýšľaní boli výzvou pre príslušníkov národa v časoch maďarizácie a mohli by byť aj dnešnou výzvou v časoch ideológie neoliberalizmu a protinárodného ťaženia.

Vzorový extrémizmus

Útoky proti Matici nie sú v jej histórii ničím novým. Ak sa dnes v slovenskom parlamente objavujú vo vystupovaní niektorých poslancov protislovenskej orientácie aj relikty protimatičného zmýšľania, svedčí to o starej bolesti rozpoltenej inteligencie, ktorej časť sa vždy pozerala do cudzích zrkadiel a svoju budúcnosť videla na cudzích dvoroch. Extrémnym príkladom je slovenský poslanec Ondrej Dostál, ktorý na hodine otázok v NRSR vyhlásil, že Matica slovenská na viacerých akciách a aktivitách spolupracuje s „extrémistickou organizáciou“ Slovenski branci, voči čomu sa vedenie Matice ostro ohradilo a považuje to za „hrubé poškodzovanie jej dobrého mena na verejnosti a urážku takmer 29-tisíc matičiarov po celom Slovensku.“ V stanovisku sa okrem iného uvádza, že Matica slovenská ani zo štátnej dotácie, ani zo svojich vlastných finančných zdrojov nepodporila žiadne organizácie extrémistického zamerania. Ako uviedol správca Matice Maroš Smolec, ustaoziveň nemá finančné prostriedky, aby dotovala činnosť iných organizácií okrem matičných miestnych, záujmových a vedeckých odborov. A z účelovej dotácie takýmto spôsobom zdroje vynakladať nemôže. „Matica slovenská je pripravená bezodkladne poskytnúť súčinnosť Ministerstvu kultúry SR, aby preverilo matičné podujatia a aktivity financované zo štátnej účelovej dotácie. Nové vedenie, zvolené v novembri 2017, sa už viackrát mediálne i verejne distancovalo od akýchkoľvek polovojenských a extrémistických skupín, s ktorými nespolupracuje ani spolupracovať nebude. Činnosť Matice slovenskej, ako aj jej stoviek miestnych, záujmových a vedeckých odborov po celom Slovensku je vyslovene zameraná na kultúrne, umelecké, historické, literárne, vzdelávacie, divadelné a vlastenecké aktivity. Zároveň ustanovila naštartovala spoluprácu s viacerými inštitúciami a organizáciami, ako sú samosprávy, najväčšie kresťanské cirkvi, Slovenský zväz protifašistických bojovníkov či Múzeum SNP,“ píše sa v stanovisku. Dostál osočuje ustanovenie zo spolupráce s extrémistami. Na druhej strane práve on berie pod ochranné krídla dvojicu Luboša Lorenza a Petra Kalamusa, z ktorých prvý vulgárnymi kresbami na tričku hrubo uráža štátne symboly Slovenskej republiky a druhý poškodzuje vojnové pamätníky? Kto je teda extrémista? (Iš, mrs)

Zvučku olympiády v Soule som počul v ušiach pri každom ťažšom tréningu
Byť najlepší je skvelý pocit

Zhováral sa Matej MINDÁR – Foto: archív SNN

Slovenský športovec Matej TÓTH patrí do svetovej atletickej špičky. Vo svojich disciplínach predstavuje extratriedu. V chôdzi na päťdesiat kilometrov v roku 2015 získal zlatú medailu na MS v Pekingu a o rok neskôr na olympijských hrách v Riu de Janeiro si rovnako vybojoval prvé miesto. V rozhovore, ktorý nám exkluzívne poskytol, sme sa venovali všeličomu, čo by čitateľov matičného týždenníka mohlo zaujímať.

Jeden z najhodnotnejších okamihov slovenského športu – posledné metre Mateja TÓTHA za zlatou medailou na päťdesiatkilometrovej olympijskej trati v Riu de Janeiro.

• **Vráťme sa na úplný začiatok. Kedy si sa rozhodol, že sa chceš venovať atletike, špeciálne chôdzi?**

Mal som jedenásť, keď som sa rozhodol venovať atletike. Prihlásil som sa na talentové prijímačky do atletickej triedy a od piateho ročníka som ju začal navštevovať. Skúšali sme všetky disciplíny, až ku koncu sme vyskúšali aj chôdzu. Mal som trinásť rokov, keď som sa jej začal venovať serióznejšie pod vedením trénera Petra Mečiara.

• **Venovať sa naplno športu, a zvlášť atletike, bolo pre teba v juniorskom veku určite veľmi náročné. Ako si dokázal zvládať popri každodenných tréningoch školské povinnosti?**

Nemám pocit, že to bolo veľmi náročné. Mal som len dve povinnosti – školu a tréning. Atletiku som bral aj ako záľubu. Dokonca i na gymnáziu som nemal nijaké úľavy, myslím, že až v maturitnom ročníku som dvakrát denne mohol absolvovať dvojfazový tréning. Na sústredenia ma púšťali najmä preto, že som bol bezproblémový študent.

• **Prezrad', do akých škôl si chodil, aby sme zostali pri chôdzi...?**

Všetky boli v Nitre. Najskôr ZŠ Nábřežie mládeže, potom gymnázium na Golianovej ulici a Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, odbor žurnalistika.

• **V porovnaní s vyspelými atletickými krajinami je na Slovensku veľmi ťažké športovo rásť. Ako si dokázal vyrovnáť sa s takými náročnými podmienkami?**

Nesúhlasím, že by sme to mali náročné. Možno len infraštruktúra je trochu zastaraná a nedostatočná, chýbajú najmä štadióny, ale inak sú podmienky dostačujúce. Navyše chôdza má v tomto výhodu, že nám stačí cesta alebo chodník. Mal som aj šťastie. Podarilo sa mi dosiahnuť kvalitné výkony už ako dorastencovi, a tým som mal zabezpečenú podporu v ďalších rokoch. V tých úplne prvých rokoch mi pomáhali aj rodičia a tréner.

• **Kto bol tvojím najväčším športovým vzorom?**

Zo začiatku to bol Jozef Pribilinec, náš olympijský víťaz zo Soulu. Bola to pre mňa veľká motivácia sledovať zábery z posledných metrov. Pesnička Hand in hand od Koreany (zvučka Olympijských hier v Soule mi znela v ušiach pri každom ťažšom tréningu.

• **Presadiť sa medzi najlepšími chodcami sveta je beh alebo chôdza na dlhé trate. Kedy nastal ten zlomový moment, ktorý ti dal sebavedomie a istotu, že môžeš dosiahnuť veľké víťazstvá?**

Zlomový moment nebol žiadny. Aj keď boli určité milníky v mojej kariére (asi najväčší bol prechod do Dukly Banská Bystrica), oveľa dôležitejšia bola kontinuita, neustály progres a posúvanie svojich možností.

• **Máš za sebou obrovské športové úspechy na medzinárodnej scéne. Ktorý považuješ za najväčší?**

Bezpochyby zlatú olympijskú medailu z brazílskeho Ria. Je to najvyšší vrchol, aký môže športovec dosiahnuť, v atletike určite.

• **V roku 2016 si ako prvý atlét v histórii samostatného Slovenska získal titul Športovec roka. Aké boli tvoje prvé pocity po vyhlásení ankety?**

Ankety všeobecne nerád vnímam ako nejaký cieľ alebo súboj medzi niekym. Je to len príjemné zaspomínanie si na sezónu, taká čerešnička na torte. Športovec roka je do určitej miery výnimočný, takže byť najlepším na Slovensku je skvelé, navyše v takom skvelom roku pre slovenský šport. Bol som

Úspešný slovenský reprezentant v atletike Matej TÓTH.

šťastný a hrdý na ten titul, ale určite bolo pre mňa dôležitejšie olympijské zlato. A či by som skončil prvý alebo štvrtý, na spokojnosti so sezónou by to nič nezmenilo.

• **Čo považuješ za tvoj najväčší nešportový úspech v živote? Je to tvoja rodina?**

Jednoznačne. Všetky športové úspechy vnímam len ako prostriedok na to, aby sme boli šťastní.

• **Popri atletike sa venuješ aj iným činnostiam?**

Popri športe sem-tam napíšem nejaký článok, využívam svoje žurnalistické štúdium. Dosť času venujem aj športovej funkciónárčine. Som predseda komisie športovcov SOV a SAZ, takže sa podieľam aj na riadení týchto inštitúcií vo výkonných výboroch.

• **Bohužiaľ, vlaňajší rok bol pre teba asi najťažší. Obvinili ťa z dopingu, ale našťastie všetko dopadlo nakoniec dobre...**

Bol to naozaj najťažší rok v mojom živote. Vždy som si vravel, že športové problémy nie sú najdôležitejšie, ale táto kauza zasahovala do môjho života, mohla ho zásadne ovplyvniť, tiež aj rodinný život, takže som to prežíval o to ťažšie. Aj keď stále si myslím, že ľudia majú aj vážnejšie problémy, a ak by to dopadlo aj podľa najhoršieho scenára, nejaký by sme to zvládli. Som však šťastný, že pravda zvíťazila a ja sa môžem ďalej venovať tomu, čo ma baví a čo prináša radosť mne a v podstate aj celému Slovensku. Do novej sezóny však nejdem s tým, že chcem niekomu niečo dokázať. Necitím v sebe ani hnev, ani nenávisť. Možno som trochu menej naivný a o niečo skeptickejší k systému športu, ale inak sa budem usilovať vrátiť k tomu, čo som robil predtým.

• **Matica slovenská ťa tiež poctila Zlatou medailou. Je to sice kultúrna ustanovenie, ale vnímaš aj športovú reprezentáciu národa a štátu. Ako vnímaš toto ocenenie?**

Mám z neho radosť – ako z každého uznania.

O ČOM JE REČ

Začiatkom júla oslávi svoju sedemdesiatku spisovateľ, novinár a neúnavný „srandista“ Peter Valo. Čitateľa našich novín ho dôverne poznajú z jeho článkov, rozhovorov a glos, ktoré píše, ale i tak žiada sa mi povedať na tomto mieste pár viet, lebo sa cítim byť jeho dlhoročný kolega a priateľ.

Keď Peter Valo vydal svoju prvú knihu Juj, keby tak Psiare mestom boli, kde dominuje hlavný hrdina Strobóci, myslel som si, že si z nás Valo opäť robí dobrý deň. Aj keď som Slovensko predtým prebrázdil hore-dolu, nepoznal som dedinu či mesto, čo by sa nazývalo Psiare. Bol som presvedčený, že autor si ten názov vymyslel. Mýlil som sa: Psiare existujú. Peter Valo sa narodil v Komárne, v Psiaroch síce nežil (narodil sa tam jeho otec), teraz tam má chalupu, no má ich rád asi väčšmi ako svoje rodisko, a túto obec, ležiacu na brehu Hrona vedľa Hronského Beňadika, dostal svojou knihou, ale aj reportážami do povedomia slovenskej kultúrnej verejnosti. A aby Psiarom urobil ešte väčšiu slávu, zriadil tam Cisársku Akadémiu Marka Aurélia, kde sa pravidelne konajú podujatia, kde dominujú – humor, ume-

nie a literatúra. Peter Valo je nenapraviteľný optimista. Pracovali sme spolu v denníku Republika. Pre mňa nezabudnuteľné boli naše spoločné pracovné cesty za reportážami po celom Slovensku. Radi sme chodievali napríklad na hornú Oravu. Písali sme o podvodnej

So žartami na večné veky

Peter ŠTRELINGER

privatizácii rašeliny v Suchej Hore. Stretnutia s mafiánom Loykom, ktorý sa firmy Rašelina zmocnil, boli životu nebezpečné. Zvykli sme bývať u nášho kamaráta, dnes už nebohého básnika Jozefa „Vyletela“ Agina. Peter Valo ani tu nestrácal svoj zmysel pre humor. A aby potešil kamaráta Agina, „ovenčil“ jeho drevenú „kadibúdku“ rozsiahlou básňou. Jej záver tak rozčúľil básnikovu manželku (citovať si tie jeho verše v našich novinách netrúfam), že viackrát sme sa tam už ukázať nemohli.

Peter Valo sa vždy držal hesla: bez smiechu ani deň! Nesmrteľná ostane aj jeho pieseň, ktorú zložil: „Vravia naše

ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom

ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájazde pesničku začali spievať v známej kaviarni Štefánka. Po sťažnosti niektorých hostí nás potom ženy, že peňazi neni, / aj tie sú na figu, všetko je na figu! Pravda, namiesto slova figa je v pesničke iný výraz. Tak sa raz stalo, že sme rozjarení po akomsi spisovateľskom zájaz

Čo vidno v rakúskom zrkadle prístupu k Rusku a V. Putinovi

Prekreslená európska politická mapa

Dušan D. KERNÝ, Bratislava/Viedeň – Foto: Reuters

Politická mapa Európy sa zmenila v podstate za jeden deň. V Španielsku padla po prvý raz od zániku diktatúry vláda, po prvý raz od roku 1974 v hlasovaní o dôvere. Príčinou bola obrovská a dlhoročná korupčná, v štátoch EÚ najväčšia sieť vládnej strany. V Taliansku nastúpila eurokritická vláda, účet Bruselu za dlhoročnú nespokojnosť neriešenia migračnej politiky. V Slovinsku vyhrala voľby eurokritická strana...

A čerešnička na torte – Viedeň rozprestrela obrovský červený koberec pre prvú zahraničnú návštevu staronového ruského prezidenta Vladimíra Vladimiroviča Putina po nástupe do úradu. Prezident Putin, ktorý je doma i v zahraničí, v nesmierne silnom diplomatickom a mediálnom nástupe dômyselne využil pozoruhodné výročie – polstoročnicu od podpisu plynovej dohody medzi Rakúskom a vtedajším Sovietskym zväzom.

■ DIPLOMATICKÉ OBJÍMANIE

Keď v slávnostnej Viedni podpísali dohodu medzi ruským Gazpromom a rakúskym OMV, obaja podpisujúci vrcholní šéfovia firiem, teda aj dlhé roky do najužšieho putinovského okruhu patriaci šéf Gazpromu, sa pred objektívnymi obľali. Scéna, ktorú nikde inde nevidno. Nová dohoda o dodávkach platí do roku 2040, doterajšia bola do roku 2028. Rakúsko má tak najväčšie „prekladisko“, plynovú distribučnú stanicu v Európe. A perspektívu, že to tak na dlhé desaťročia bude naďalej. Preto prezident Putin, ako aj rakúski hostitelia mohli pripomínať, že za celé pol storočie bol Gazprom spoľahlivým dodávateľom energetickej suroviny. Toľko uznania Gazprom nikde inde v Európe či v Bruseli veru nepočuje. Obaja šéfovia dali nepriamo podarúnek aj nám Slovákom, sponzorovali totiž výstavu petrohradského Ermitáže vo Viedni s majstrovskými dielami od Botticelliho až po van Dycka, otvorenú do druhého septembra.

Samozrejme, diplomatické zdvorilosti, zdôrazňovanie vzájomne prospešných vzťahov a výhodnej spolupráce, ktorá má ešte rezervy, to všetko patrí k povinným cvikom počas štátnych návštev. Tak treba aj chápať vyjadrenia v poradí dvanásteho rakúskeho prezidenta Alexandra Van

Rakúski hostitelia – prezident Alexander Van der BELLEN a mladý kancelár Sebastian KURZ nešetria počas návštevy Vladimíra PUTINA diplomatickými okázalosťami.

der Bellena o stáročných dobrých vzťahoch s Ruskom, k čomu ho viažu aj dejiny jeho vlastnej rodiny a úloha, ktorú v ruských dejinách hrala.

■ DRAHÁ AMERIKA

Pán prezident však nezaprel v sebe nielen liberála, sympatického človeka zo strany zelených, ale ani ekonóma. Ako prvý vrcholný politik v Európe podčiarkol, že „z čisto ekonomického, zdôrazňujem, z čisto ekonomického hľadiska nemá význam dovážať dvakrát, trikrát oproti ruskému drahší americký skvapalnený plyn“. Je to prvý štátnik v Európskej únii, ktorý to takto formuluje – inými slovami, že Európa a tie štáty EÚ, ktoré berú skvapalnený plyn z USA, tak robia z iných, nie z čisto ekonomických hľadísk.

Prezident pripomenul, že ruské investície v Rakúsku sú troj- až štvornásobne väčšie ako rakúske v Rusku, tie sú viac ako sedem miliárd eur. Ruskí turisti majú v Rakúsku ročne okolo milión dvestotisíc prenocovaní.

Podľa prezidenta Putina v Rusku pôsobí vyše päťsto rakúskych firiem.

■ ŠIROKOROZCHODNÝ ZÁUJEM

Nemožno si nevšimnúť, že prezident Putin počas oficiálnych vyhlásení hovoril aj o tom, ako by bola želateľná – a Rusko by v rámci spolupráce s Rakúskom privítalo – výstavbu širokorozchodnej železnice z Košíc do Viedne! Po dlhom čase je to prvý takého autoritatívne vyhlásenie ruského prezidenta pri takejto príležitosti krátko po nástupe do funkcie. A je zarážajúce, že bezprostredne po tom, ako odznelo, ostalo bez výraznejšej odozvy na Slovensku a v odborných kruhoch, aj keď vlastne ide o trilaterálny projekt dvoch štátov EÚ a Ruska.

Nemôžeme si nevšimnúť, že záujem o spoluprácu a zhoda vo vzťahu k Rusku ide krížom cez celé politické spektrum. Pravda s tým rozdielom, že jedna z vládnych politických strán, ktorá okrem ministrov má vo vláde svojho predsedu ako vicekance-

lára, nadviazala priamu spoluprácu s ruskou vládou stranou Zjednoteného Ruska. To ešte v Rakúsku nebolo. Prezident Putin odmietol, že by sa Kremľ sústreďoval na eurokritické strany s argumentom, že strana Zjednoteného Ruska jednoducho spolupracuje s tým, kto s ňou chce spolupracovať.

■ DEJINNÁ SKÚSEŇ

Našinec nemôže nechať padnúť pod stôl vlastnú skúsenosť i upozornenia rakúskych kolegov. A to fakt, ako sa správalo Rakúsko pri podpise prvej dohody, vtedy so ZSSR. Protokolárna sláva sa vtedy konala až v septembri a v tom roku 1968 rakúskym špičkovým činiteľom preto trvalo až tri dni, kým zaujali aké-také nemastné-neslané stanovisko k okupácii susedného štátu. K slávnym stránkam rakúskej diplomacie rozhodne nepatrí inštrukcia veľvyslancovi do Prahy, aby sa správal primerane stavu rakúskej neutrality a nevydával víza, kým k príkladom do učebnic diplomacie patrí postup vtedajšieho veľvyslancu Rudolfa Kirschlagera, pokyn z Viedne hodil do koša a víza sa vydávali ako na bežiacom páse...

To je len časť charakteristickej atmosféry okolo prvého podpisu rakúskej plynovej dohody, ktorú teraz s takým rozmachom oslávili vo Viedni. V dnešnej Európe je skutočne problém si uvedomiť, pravda okrem Rakúska, že tak ako nesmrdel Brežnevov plyn v roku 1968, tak naozaj nesmrí ani Putinov plyn v roku 2018 s výhľadom do roka 2040!

Rakúsko sa neodchyľuje od spoločného európskeho postoja, nevydá sa na nijakú osobitnú cestu. Napokon nie je to ani nijaká ťažká váha v politike EÚ. O NATO, ktorého členom nie je, ani nehovorí. Ale od júla pol roka bude predsedáť orgánom EÚ. Keď však prezident Putin vyhlásil, že Rusko má záujem na jednotnej a prekvitajúcej Európskej únii, nemožno si nevšimnúť jej reálny stav. To, čo sa odohralo vo Viedni, len posilnilo pochybnosti európskych špičiek, osobitne ekonomických, o zmysle sankcií. Veď len Rakúsko stráca ročne jeden a pol miliardy eur. Najmä zosilneli pochybnosti o nezmyselnom nehľadani ako ďalej postupovať vo vzťahoch s Ruskom. S „Ruskom, nespochybniteľnej časti Európy“, aby sme citovali rakúskeho prezidenta Alexandra Van der Bellena z júna 2018.

SVET FINANCIÍ

Prvé publikované tohtoročné štvrtročné ekonomické výsledky potvrdili obavy ekonomických analytikov o konci globálneho hospodárskeho rastu. Dynamika svetovej ekonomiky klesá. Vidno to na hospodárstve Japonska, menej Číny, a nohu z plynového pedála musela stiahnuť aj eurozóna. Priamo sa jej netýka odchod Británie z EÚ, ale určite pocíti hospodárske prekážky z narušených obchodných vzťahov s USA, ktoré spustilo colnú vojnu.

Talianske nášľapné míny

Na poslednom samite najvyšších predstaviteľov EÚ a krajín západného Balkánu, ktorý sa konal v bulharskej Sofii, padali preto na adresu USA tvrdé slová, čo napokon súvisí aj s odstúpením USA od viacerých celosvetových dohôd. Za poklesom výkonnosti ekonomiky na starom kontinente však môžu byť aj dlhšie trvajúca zima, nečakané štrajky vo Francúzsku, neistota pri zostavovaní vlád v Nemecku a Taliansku, ale aj vyššia chorobnosť na starom kontinente. Najväčším retardérom je však obrovská zadlženosť talianskych bánk. Nová vláda na Apeninskom polostrove mieni požiadať ECB o odpustenie ich dlhu, lenže krajina má aj obrovský deficit verejných financií k HDP na úrovni sto tridsiatich percent, čo je po Japonsku najviac. Podľa predstavy terajšej talianskej koalície vlády sa má jej nikdy nesplátený dlh s objemom dvestopäťdesiat miliárd eur v štátnych dlhopisoch odčleniť od talianskeho rozpočtu a evidovať na účtoch v ECB, ktoré by sa tak nikdy nemuseli splátiť a podľa všetkého by sa asi „stratili“ v jej útrobách. Zahraniční investori sa už aj začali zbavovať talianskych dlhopisov. Na tento stav dopláca celá eurozóna, keďže okrem oslabovania eura voči doláru hrozí, že Taliansko bude požadovať celý rad ústupkov v doterajších pravidlách fungovania eurozóny s rizikom, že jej prípadný odchod by znamenal aj koniec eurozóny. Budeme pozorne sledovať, ako bude reagovať terajší prezident ECB Mario Draghi, ktorý predtým riadil talianske rozpočty, pracoval v talianskom bankovníctve a riadil aj Svetovú banku. S odpustením dlhov sa však nepočíta, keďže by sa tým otvorila Pandorina skrinka odpustenia dlhov všetkým, čo by asi spôsobilo politický rozrát eurozóny, a podľa všetkého aj Európskej únie.

Na príklade Talianska ako tretej najväčšej ekonomiky v eurozóne môžeme vidieť, čo v praxi spôsobuje nesúlad medzi menovou a fiškálnou politikou. V prípade Talianska je navyše obrovským problémom politická nestabilita a neochota koalíčných vlád uskutočňovať zásadné štrukturálne zmeny, ktoré zadlžujú domácu ekonomiku. V súvislosti s očakávanou reformou eurozóny však nemôžeme očakávať, že bude stačiť dokončiť len bankovú úniu, keďže z troch pilierov zatiaľ funguje len jednotný bankový dohľad, ktorý podľa názoru bankárov je účinný, a čiastočne sú dobudované aj mechanizmy na riešenie krízových situácií v bankách. Tretí pilier týkajúci sa jednotnej ochrany vkladov funguje len na národnej úrovni, keďže Nemecko má najväčšie výhrady a to aj v súvislosti s už spomínanými talianskymi bankovými dlhmi. Podľa názoru Ludovíta Ódora, viceguvernera NBS, však nebude menová únia existovať bez fiškálnej disciplíny. Doteraz uplatňovaný Pakt stability a rastu sa stal zdrojom papiera, ktorého deficitné ukazovatele sa neplnili ani u zakladajúcich členských štátov eurozóny vrátane Talianska, čo dokazuje aj jeho zadlženosť.

Róbert HÖLCZ

Práva Slovákov v južných regiónoch štátu sú neustále okliešťované

Svojvôľa maďarských samospráv nemá medze

Stanislav BAJANÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Bola a zatiaľ to je najmä Matica slovenská, ktorá takmer tri desaťročia kritizuje a odhaľuje nezákonnú majorizáciu – prehlasovanie Slovákov v pôsobení viacerých samospráv slovenského juhu. Neprekvapujú preto – aspoň nie domácich a zorientovaných – ani ostatné problémy v dunajskostredskej oblasti s nedostatkom slovenských tried na tamjších základných školách.

Daň, ktorú na slovenskom juhu musia fakticky splácať Slováci, evidujeme od roku 1948 – teda sedemdesiat rokov! Zaviedol ju tzv. proletársky internacionalizmus a jeho pozostatky z totality, žiaľ, doteraz nevyzreli. Kto absolvoval a absolvoje tieto odvody, vie, o čom je reč. Stále problémy s utláčaním Slovákov na ich území v samostatnej demokratickej SR sú len nepatrnou skúškou samospráv, koľko štát v zápase s atomizáciou a autonomizáciou slovenského juhu vydrží. Je to komunistami a liberálmi overená metóda a ako vidno imunita štátnych orgánov voči nej neklesá.

■ MÝLKA SAMOSPRÁV

Nevytvoríť podmienky na povinnú školskú dochádzku deťom Slovákov vo vlastnom štáte a na školskú výučbu v slovenčine patrí k typickým prejavom flagrantly, trvalého ignorovania ústavnosti a medzištátnych konvencií nielen na Slovensku, ale i v EÚ.

Výhovorky samospráv o údajnom nedostatku školských zariadení pre slovenské deti na zarietko zmiešanom území SR nemožno vnímať

inakšie ako manipuláciu s ústavnosťou a ľudskými právami v suverénnom štáte. Tento fakt je už opodstatnenou otázkou pre Ministerstvo školstva SR, školskú inšpekciu, Štátny pedagogický ústav, možno aj pre štátnu prokuratúru a tiež aj pre Amnesty International, keďže dochádza k spochybneniu Ústavy SR (čl. 6) v tom, že na území SR je slovenčina štátny jazyk. Podobne ako v minulosti aj teraz nejde o triedy, ide o vyučovací jazyk, štátny jazyk Slovenskej republiky a povinný rešpekt k takmer dvadsiatim medzinárodným zväzkom a medzinárodným dohodám. Na ich kontrolu existujú štátne orgány, rad nadnárodných korporácií a netýkajú sa len etnických menšín, ale všetkých občanov štátu. A tu práve je štátna parketa. V nijakom suverénnom štáte v rámci EÚ sa o nich nediskutuje. Je to axióma, ku ktorej neexistujú alternatívy! Diskriminácia elementárnych práv Slovákov v ich vlastnom štáte, účelové výhovorky samospráv a ich absencia tento problém riešiť, na čo sú de jure a de facto ustanovené, vykazujú otvorené znaky provokácie

a výzvu, dokedy toto štátne orgány vydržia.

■ ZJAVNÉ VYDIERANIE

Nové mladé slovenské rodiny, ktoré sa rozhodujú žiť slovenskom juhu, nie sú povinné sa pred usadením alebo pred povinnosťou zapísať dieťa do základnej školy zaujímať o to, či má obec „láskavo“ priateľ pre vzdelávanie slovenských detí. Vydiereť občanov SR, daňových poplatníkov, nútiť neplnoleté deti absolvovať neraz nebezpečné cestovné úseky do školy mimo obce, ignorovať štátny jazyk, ústavné práva občanov hraničí s ignorovaním legislatívy tohto štátu a vykazujú znaky samosprávnej svojvôle, ba až kriminality.

■ DVOJITÝ METER

Prednedávnom si etnické strany a hnutia presadili zachovanie málotriedok. Za každú cenu. Preto to neplatí aj v regiónoch s demografickou menšinou Slovákov. V slovenskej obci Ilok po nedávnej vojne Chorvátii obnovili, resp. postavili základnú školu, kde sme mohli pozdraviť jed-

ného, opakujem jedného žiaka Slováka s jednou učiteľkou. Teraz je ich tam osem v celej škole! Stačí? V Srbsku, Rumunsku, Poľsku Maďarsku, Ukrajine, kde funguje aj slovenské školstvo, nehovoríac o slovenských triedach v Európe i v zámorí, neexistuje prípad, že by sa neumožnilo v štátnom jazyku krajiny vyučovanie ich detí. Nemôžeme nevidieť, že je to zámer!

Musíme akceptovať novú početnú imigráciu Slovákov na slovenský juh, ich usádzanie sa v sateľitných obciach v blízkosti hlavného mesta na Žitnom ostrove, zmenené demografické pomery, najmä však legislatívny stav. Ak rešpektujeme Rámcový dohovor o ochrane národnostných menšín, Európsku chartu regionálnych a menšinových jazykov, prečo potom ktosi ostentatívne nerešpektuje najvyšší zákon tohto štátu – Ústavu SR.

S Antonom BALÁŽOM, laureátom Ceny ministerky kultúry SR za umenie O chorobách aj spoločenských neduhoch

Zhovárala sa Eva SISOVÁ – Foto: archív, sken knihy eshop Martinus

Anton BALÁŽ, rodák z Lehoty pod Vtáčnikom (1943), absolvent FFUK v Bratislave, je slovenský prozaik, televízny a filmový scenárista, rozhlasový dramatik a publicista. Autor čitateľsky úspešných románov Skleníková Venuša, Tu musíš žiť, Chirurgický dekameron, Hijó, kone Stalinove, Tábor padlých žien (vyšiel vo viacerých domácich vydaniach i v zahraničných prekladoch a v roku 1997 bol sfilmovaný), Hriešna Vydrica, Transporty nádeje a biografického románu o Jánovi Lajčiakovi Prehovor, Ezechiel. Vo svojich knihách sa ako jeden z mála súčasných autorov vracia k povojnovým dejinám a prináša v nich vážny, často i groteskný, dokumentárne podložený, historicky korektný pohľad na osudy ľudí, ktorí sa stali obeťami či rukojemníkmi nehumánneho režimu. Tábor padlých žien bol v rámci projektu Sto slovenských románov preložený do piatich slovenských jazykov a angličtiny. Krajina zabudnutia vyšla v hebrejčine a maďarčine. Za román Tu musíš žiť získal Cenu Zväzu slovenských spisovateľov (1983). Za rozhlasové hry Žit bez Adama, V hlbokom snehu vašej pamäti a Trhlina získal ceny a prémie na domácich i zahraničných festivaloch rozhlasových hier. V roku 2008 mu prezident Ivan Gašparovič prepožičal štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra II. triedy. Pred pár dňami sa stal laureátom Ceny ministerky kultúry SR.

• **Popri dielach, v ktorých sa vracia k povojnovému slovenskému dejinám, sú viaceré jeho romány z súčasnosti situované do nemocničného prostredia. Práve na tie som sa zamerala v nasledujúcom rozhovore. Najprv však, obligátne, začneme od Adama...**

Po príchode do Bratislavy na vysokú školu strhlo ma prostredie, v ktorom som sa ocitol: mojím spoližiakom v ročníku bol Dušan Mitana, začal som chodiť do Mladej tvorby, kde sa práve udomáňovali Osamelí bežci, dnes už legendárna básnická skupina, rýchlo som sa zoznámil s mnohými, vtedy ešte mladými prozaikmi, ako boli Ján Johanides, Peter Jaroš, Rudolf Sloboda či Vincent Šikula... Začal som podliehať očareniu príbehom, uvedomil som si, že mám už mnoho nažité, že by som mal o čom písať. Tak som sa to začal učiť – a učím sa to dodnes.

• **Vydanie vášho prvého románu Bohovia ročných období zastavila normalizácia. Zošrotovali vám román, to muselo byť vážne, určite vás to zasiahlo.**

V tej knižočke, ktorá sa dotýka niekoľkých tabuizovaných tém komunistického režimu, bola aj retrospektívna pasáž zo sovietskeho gulagu, do ktorého sa „omylom“ dostal jeden Slováč – dovtedy inak presvedčený komunist. A keďže sa táto epizóda neinšpirovala Solženicynom, ale konkrétnym prípadom (natrafil som naň ako novinár), bola v čase nanúteného priateľstva „na večné časy“ so Sovietskym zväzom pre nastupujúci normalizačný režim neprijateľná. Po ideológoch som sa stal dokonca načas aj objektom pozornosti štátnej bezpečnosti. Z tejto situácie mi vtedy pomohol Juraj Špitzer. Povedal mi, že v režime, v ktorom žijeme, spisovateľ, ktorý stojí za to, mal by mať zakázanú či zošrotovanú aspoň jednu knižku. Jemu vtedy tiež práve odmietli vydať jeho pamäti z pracovného tábora rasovo prenasledovaných židovských občanov v Novákoch, takže som sa usiloval zobrať svoju situáciu „primerane dobe“. Aj keď literárne som veľa stratil – a zdá sa mi, že túto stratu neviem dodnes vyrovnáť.

• **V doterajších prózach ste siahli po vážnych až bolestivých témach. Písali ste o nich s nekompromisnou kritikou, no bolo v nich cítiť aj hlbokú účasť s ľudským utrpením. Taký bol aj Chirurgický dekameron.**

Písal som ho po dvoch kriticky zameraných románoch Skleníková Venuša a Tu musíš žiť. Román má dve základné príbehové línie: dianie na chirurgickom oddelení starej bratislavskej nemocnice a zápas pacientov s ich individuálnymi diagnózami a druhá línia – prostredníctvom desiatich dekameronovo ladených príbehov je to diagnóza chorej slovenskej spoločnosti. Do diania na chirurgickom oddelení som včlenil vlastné zážitky pacienta a pacientov, s ktorými som sa tam stretol, a v dvoch prípadoch som bol i svedkom ich bolestného dramatického zápasu s osudovými diagnózami. Do príbehov som zasa včlenil svoju dlhoročnú skúsenosť novinára s normalizovanou slovenskou spoločnosťou. Aj keď to boli

vážne témy, usiloval som sa ich podať odľahčeným spôsobom. Román sa stretol s veľkým čitateľským ohlasom, s režisérom Stanislavom Párnickým sme začali pracovať aj na jeho televíznej seriálovej podobe, ale ponovembrové obdobie už neprialo pôvodnej tvorbe, a tak moja scenáristická podoba románu je už len súčasťou môjho autorského archívu.

• **Po Chirurgickom dekameron, ktorý vyšiel v roku 1989, ste sa do nemocničného prostredia vrátili románom Kým žiješ, miluj z roku 1995. Odohráva sa v plúcnom sanatóriu vo Vyšných Hágoch, aj doňho ste vložili zážitky z vlastného niekoľkomesačného pobytu v tatranskej liečebni. Bola to vaša nová pacientka skúsenosť?**

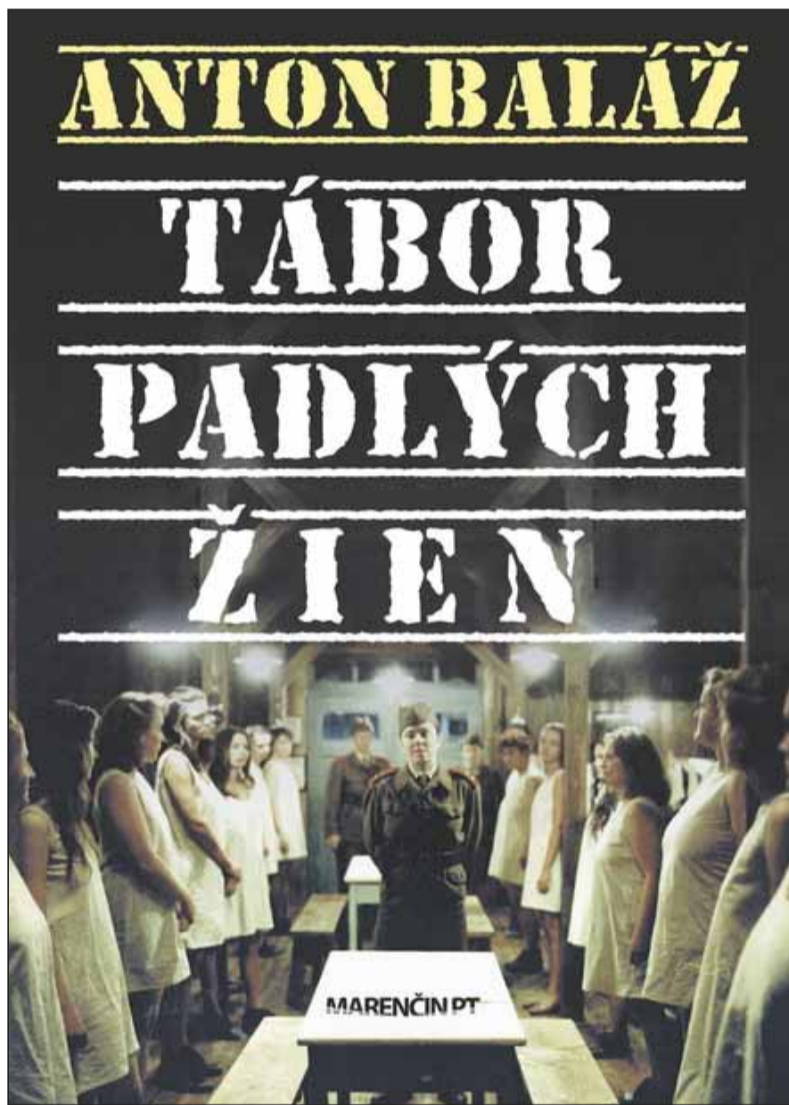
Zaskočil ma rozsiahly nález TBC na pľúcach, nutnosť okamžitej hospitalizácie v nemocnici v Podunajských Biskupiciach, kde sa najskôr nevedeli lekári dohodnúť, ako ma liečiť, a po niekoľkých týždňoch váhania ma poslali do Vyšných Hágov. Najskôr ma na pár dní dali na uzavreté oddelenie medzi pacientov, ktorí sa predtým vyhýbali liečbe alebo zo sanatória utekali. Bolo pre mňa (vtedy už uznávaného spisovateľa a šéfredaktora týždenníka Sloboda) dosť šokujúce, keď som zistil, že som sa ocitol za uzamknutými dverami medzi ľuďmi, ktorých dnes jemným slovníkom označujeme za neprispôsobivých občanov. Potom som sa dostal na štandardné oddelenie, ale popri liečbe ma čakalo dennodenne blúdenie labyrintom chodieb a psychodí, neskôr našťastie možnosť vychádzok do nádhornej tatranskej prírody. Za tie necelé štyri mesiace v sanatóriu som toho veľa premyslel i prežil a opäť som sa stal svedkom ešte osudovejších patientskych i ľudských príbehov. V tom románe, keďže som ho písal s malým časovým odstupom – v sanatóriu som sa prvýkrát ocitol v roku 1988 a potom ešte opakovan dvakrát – som ani nenašiel odvahu vyjadriť celú ich tragiku.

• **Išlo v nich o predbranie smrti? Uvažovali ste v zajatí vlastnej choroby a na pozadí krásy a večného trvania prírody, ktorá sanatórium obklopuje, o dvoch krajnostiach, ktoré sprevádzajú a definujú našu existenciu: krásu života a nevyhnutnosť jeho konca?**

Nedalo sa tým úvahám vyhnúť. Ale vtedy som sa ich usiloval z mysle skôr odsúvať, aj pri písaní príbehu som sa ich dotýkal len zľahka, hrozba konca bola aj súčasťou mojej vlastnej diagnózy. Neskôr, našťastie, definitívne pominula a teraz začínam pomýšľať na to, že sa k skúsenosti z tatranského sanatória vrátim v novej príbehovej podobe.

• **Je svet naozaj absurdný? Alebo je absurdný a nežný zároveň? Citujem zo záverečných slov Chirurgického dekameronu. Aká je v tomto zmysle vaša súčasná skúsenosť?**

Myslím si, že by som ju definoval rovnako, hoci odvtedy som bol svedkom absurdnosti, o akých som vtedy ani netušil. Zároveň mi život dal

rovnako veľa podnetov na spoznanie jeho „nežnosti“, teda takých stránok existencie, aj tej dnešnej, ktoré ma oprávňujú vnímať a prijímať svet pozitívne.

• **Zo svojich nemocničných pobytov (len nedávno ste ďalší absolvovali v bratislavskej Nemocnici sv. Michala), z liečebných zámkov i zo stretnutí so zdravotníckym personálom máte iste i mnoho skúseností, viem, že i dlhoročných priateľstiev s viacerými lekármi.**

Nadviazal som nielen veľa priateľských vzťahov s ďalšími lekármi, ale mal som počas priateľských posedení možnosť z prvej ruky poznať lekársky stav, ich skúsenosti so zdravotníctvom a s jeho problémami a najmä pri písaní Chirurgického dekameronu som ich aj bohato využil. Po novembri 1989 sme sa stretávali len na priateľskej báze a mojím najvytrvalejším priateľom sa stal primár MUDr. Peter Siska. Tešil som sa z jeho prestíže uznávaného plastického chirurga a trocha som naše priateľstvo využíval i pri odbornej pomoci našej rodine. Sám som u neho absolvoval niekoľko drobných zákrokov, ten posledný mi už, žiaľ, nestihol urobiť. Jeho náhly, nečakaný odchod stále vnímam ako bolestnú stratu.

• **Máte zvláštnu autorskú citlivosť vo vzťahu k ženám. Ste autorom diel, v ktorých hlavné úlohy majú ženy. Čo vás na to navádza?**

Svoj rozprávačský talent som zdedil po matke, ona ma nasmerovala na čítanie, aj keď doma sme mali len

svätovojeťské kalendáre a Bibliu. Tá bola pre mňa zdrojom zvláštnej vnímavosti k jej starozákonným i evanjeliovým postavám (Agar, Ráchel, Betseba, Mária Magdaléna). Na vysokej škole, v slobodomyselných šesťdesiatych rokoch uplynulého storočia bol prítomný nový, od konzervativizmu predchádzajúcich generácií oslobodený vzťah k ženám, doľahol k nám zo Západu aj závan erotickej revolúcie. To boli asi také dva základné zdroje, ktoré tento vzťah utvárali. Pravda, boli aj literárne inšpirácie: Tolstého Anna Karenina, hrdinky Čechovových hier a veľké ženské postavy Dostojevského románov: Soňa Marmeladová zo Zločinu a trestu mi bola akýmsi pravzorom k dámam najstaršieho remesla v Tábore padlých žien. Z domácich vzorov to bola Sládkovičova Marína a ženské tatarkovské postavy. Dosť na to, aby som si z inšpiračných zdrojov modeloval vlastnú podobu ženy.

• **Iba málo slovenských spisovateľov „prerazi“ v českom prostredí. Vám sa to mimoriadnym spôsobom podarilo najmä románom Tábor padlých žien...**

Veľkú zásluhu na tom mal i vynikajúci preklad Emila Charousa, ktorý ocenili aj Český literárny fond a Obec prekladateľov. Bola to výnimočná udalosť, pretože preklad zo slovenčiny bol predtým v českom prostredí – možno pre blízkosť jazykov – populuškou.

• **Čo vás podnetne, inšpiračne zaujalo v poslednom období?**

Vydal som päť nových kníh, z toho tri veľké romány. Ten ostatný,

Viaceré literárne príbehy Antona BALÁŽA približujú nemocničné prostredia a ľudí v nich. Preto sme tejto téme venovali aj rozhovor s ním.

príbeh o veľkej osobnosti medzivojnového kultúrneho života a dlhoročného tajomníka Matice slovenskej Štefana Krčméryho, ktorý prežil v pezijskej liečebni, ma natoľko fyzicky vyčerpal, že som sa v januári ocitol aj ja v spomenutej Nemocnici sv. Michala. Začínam pomýšľať na poohliadnutie po rokoch, keď ma oslovila literatúra, čo bude pomaly už celé polstoročie, od napísania prvej, potom zošrotovanej knižky Bohovia ročných období – a ako to bolo ďalej. Mali by to byť moje celoživotné literárne pamäti.

• **Verejným zdravotníctvom je základným pilierom starostlivosti o zdravie občanov. Čo mu podľa vás chýba?**

Keď poviem, že viac financií, bude to pravda, ale pravdou podľa mňa je i to, že mu škodia politicko-stranícke zásahy do jeho riadenia, správy nemocníc, stranické, počas mnohých rokov dokonca jednostranícke odliavanie zdrojov, ktoré by mali slúžiť len a len pacientom. Ako častý návštevník lekárov a lekární som svedkom stále sa meniacej „liekovej politiky“, ustavičného presúvania často i životne dôležitých liekov do rôznych doplatkových kategórií, aj ich nedostupnosti. Za nedoriešené považujem aj možnosť objednávania pacientov, ktoré by mohlo fungovať i u obvodných lekárov, z čoho pramení permanentný stres v ich čakárňach. A myslím si, že aj súkromné zdravotníctvo trpí podobnými neuhmi ako verejné.

• **Podstatou fungovania zdravotných systémov 21. storočia je pružnejšia, kvalifikovanejšia a tímová spolupráca. Takýto koncept zahŕňa: tímové poskytovanie starostlivosti; nové formy poskytovania zdravotnej starostlivosti (zahrňujúce domácu starostlivosť a dlhodobú starostlivosť). Ako to vnímate z pohľadu občana i potenciálneho pacienta?**

Na príbehu môjho brata po ťažkom infarkte a následnej nevládnosti som zažil, aká nedoriešená je dlhodobá ústavná a následne domáca starostlivosť o takého pacienta. Na nezadržateľné starnutie našej spoločnosti a s tým spojenú dlhodobú starostlivosť v sociálnych zariadeniach zatiaľ dostatočne nereaguje nielen naše zdravotníctvo, ale aj celý sociálny systém, v ktorom sa ustavične menia formy podpory zdravotne či mentálne trvale postihnutým ľuďom. Denne sme svedkami rôznych rodinných tragédií, ktoré sa často riešia len pomocou nadácií či zbierkami ľudí, ktorých takéto tragédie oslovili. Ak mám byť v tomto smere osobný, často s úzkosťou spolu s manželkou myslíme na to, že raz budeme musieť byť aj my odkázaní na takýto stále zle fungujúci systém. Na druhej strane som sa ako pacient mnohokrát presvedčil, že aj v zle fungujúcom systéme pracovali a dufam, že naďalej budú pracovať zodpovední lekári, obetavé zdravotné sestry – a vyrastú nám aj osvietení, politici, ktorí pomôžu tento systém zmeniť.

Gerhart Hauptmann prináša podozrivý stav duše Pred západom slnka Celkom sám s nádherným bremenom lásky

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: SND

Odkedy a dokedy má človek právo na lásku? A kedy začne byť takýto cit smiešny, trápny až zakázaný? Nemecký dramatik, nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Gerhart Hauptmann sa sústredil na takýto „podozrivý stav duše“, až keď sám dosiahol sedemdesiatku. Dvadsať rokov po tom, ako mu udelili najvyššiu literárnu poctu, rozhodol sa napísať hru o svojom vrstovníkovi, vzdelanom, inteligentnom a solventnom mužovi Matthiasovi Clausenovi. Rodinnú drámu nazval *Pred západom slnka*.

Metafora konca dňa či konca života je príznačná. Práve na sklonku života, počas ktorého sa príkladne venoval svojej rodine, obetoval jej nielen čas, ale aj schopnosti a nemálo financií, veď založil a dlhé roky viedol rodinnú firmu, z ktorej všetci jej príslušníci profitovali, sa odváži vybočiť zo zabehnutej dráhy. Tú mu už predtým naruší skon manželky. Zo zúfalstva nad jej stratou sa viackrát pokúša o samovraždu. A vtedy, keď už nič dobré a pekné nečaká, sa na scéne jeho života objaví jemná, muzikálne obdarená, no racionálna bytosť. Nová známosť a vzťah k nej nesie so sebou neodpušiteľnú prekážku. Jeho nová láska je totiž o pol storočia od neho mladšia.

RECENZIA

OPĀTOVANÁ LÁSKA

Matthias Clausen má však pre dvadsaťročnú Inken toľko príťažlivosti, že dievča opätuje jeho lásku aj napriek varovaniu svojej matky a jej brata. Nezlakne sa ani odmietavého postoja celej rozvetvanej Matthiasovej rodiny. Je ochotná opustiť svoj príbytok a odísť s milovaným mužom do inej krajiny. No tlak zo strany Matthiasových štyroch detí, ktoré ju obvinia z vypočítavosti, že sa s ich otcom spriahla pre majetok, je príliš silný. Spôsobí úplný rozvrat dovtedy fungujúcej rodiny a vlastné deti zájdu tak ďaleko, že sú schopné vyhlásiť otca za nepriateľného a nesvojprávneho. Mladá, psychicky silná,

Pomerne extrémna, ale dramaticky účinná zápleтка, keď sedemdesiatročný starý Matthias Clausen (Mikuláš Huba) nachádza opätovanú lásku v o pol storočia mladšej dievčine Inken (poslucháčka VŠMU Mária Schumerová).

racionálne zmysľajúca, aj keď hlboko zalúbená Inken dokáže čeliť všetkým ich obvineniam, bráni vzácneho a milovaného muža. Ten je však o čosi slabší ako jeho partnerka, vzdáva sa nerovného boja. Zaťažá svojich nenásytných potomkov bremenom hriechu, ktorý na ňom spáchali. Nevinný, poslušný sluha Wjnter, ktorého predstavuje poslucháč VŠMU Michal Noga, sa tak stane vrahom bez vlastného pričinenia.

DOBRA VOLBA

Dramaturg Činohry Slovenského národného divadla v Bratislave Daniel Majling v spolupráci s prekladateľmi Jánom Štrasserom a Petrom Zajacom

ponúkli toto jedinečné dielo priaznivcom svetovej drámy v presvedčení, že otvoria v divákovi istý dialóg so svojim vnútrom. Pre režiséra je výhrou, ak do úlohy obsadí vhodného herca. Ruka režiséra Michala Vajdičku viedla realizačný tím dobrým smerom. Voľba obsadiť do hlavnej postavy Martina Hubu je nielenže bez rizika, tento skúsený herec, ktorý aj sám režíroval viaceré náročných projektov, navyše dokáže obohatiť pridelenú úlohu Matthiasa o ešte viac vrstiev, ako mu poskytuje daný scenár. Uplatňuje obrovské spektrum ľudských pocitov a reakcií – od láskavého, milujúceho a zhovievavého otca cez rozhorčeného, znechuteného,

Rodina Matthiasa Clausena (stojaci Martin Huba) okolo spoločného stola, a predsa každý sám a všetci proti jednému len preto, že zatúžil po láske v kmeťovskom veku.

zúriaceho muža až po zamilovaného a rezignujúceho starca. Istou lotériou pre režiséra bolo obsadiť do rovnako dôležitej úlohy triezvo uvažujúcej, i keď tiež láskou postihnutej Inken začínajúcu herečku, poslucháčku tretieho ročníka hereckva na VŠMU Máriu Schumerovú. Úloha náročnej postavy je veľkou výzvou pre ňu samotnú, veď ne jeden z veľkých hercov sa zapísal do povedia divákov práve svojim štartom. Obklopená takými hereckými jednotkami, akými sú jej pedagogička Emília Vášáryová v úlohe matky Petersovej, Dušan Jamrich ako pastor, ktorý sa pokúša odhovoriť oboch zaľúbencov od „pomýleného“ vzťahu, Emil Horváth ako Matthiasov priateľ profesor Geiger, tiež Ľuboš Kostelný v roli advokáta prinášajúceho krutý rozsudok detí nad vlastným otcom, ba i domáceho lekára i priateľa rodiny Clausenovcov, ktorého stvárňuje Jozef Vajda, sa jej podarilo stotožniť sa s predlohou a vniesť do nej čistotu a úprimnosť. Generačne bližšia kolegynia Táňa Pauhofová opäť prejavila svoju jedinečnosť, keď v úlohe citovo labilnej mladej ženy, priveľmi naviazanej na svojho otca, sa v krízových chvíľach nielen zajakáva, ale vydáva kľučavé zvuky ako zvieratko v stave ohrozenia. Už hneď na začiatku predstavenia, skôr ako sa ozve hudba Michala Novinského, na scénu navrhnutú Pavlom Andraškom, v ktorej iba portréty členov rodiny odlišujú interiér meštianskej rodiny fabrikanta Clausena od exteriérových situácií, pre-

niknú k divákovi deprimujúce zvuky chorobne rozrušenej Bettiny. Ani ona, ani jej sestra Ottilia, v podaní poslucháčky VŠMU Moniky Šagátovej, ba ani jej bratia Wolfgang alias Alexander Bárta nenájdu v sebe kúsok pochopenia pre otcovu novú lásku. Berú to ako pohanie ich zosnulej matky, no najmä ohrozenie ich finančnej existencie. Najmladší Matthiasov syn Egmond, ktorého hrá Daniel Žulčák, síce neútočí tak prudko ako jeho súrodenci, no neurobí nič na obhajobu svojho otca. Od nevesty Pauly, v podaní Diany Mórovej, čakať podporu ozaj nemôže a jeho zať Klamroth, ktorého nádhorne protivne stvárňuje Tomáš Maštálir, by ho najradšej stiahol z kože. A tak zostáva Matthias uprostred celej svojej pokrvnej rodiny, zmenenej na hyeny, so svojim nádherným bremenom lásky sám...

Po osemdesiatich rokoch sa vracia táto rozporuplná hra na javisko činohry našej prvej scény, po prvý raz ju uviedli v roku 1939 v réžii Ferdinanda Hoffmanna. Postavu Dr. Wutkeho – Matthiasovho sekretára vtedy stvárnil Mikuláš Huba, v Divadle SNP v Martine mala premiéru v roku 1970 v réžii Ivana Petrovického. Kvalitný, viacvrstevný text o nie bežnom partnerstve muža a ženy, vyvolávajúcom množstvo otázok a protirečení, o sile človeka bojovať o svoju veľkú lásku nemôže nikdy zastarať. Isto zaujme divákov natoľko, že ho budú nosiť v sebe ešte dlhý čas a podnieti ich na hlbšie úvahy.

Slovenský architekt Ladislav E. HUDEC vtláčil pečať modernému Šanghaju Pocta v znamení troch jubileí

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: autorka a internet

Hostia z ďalekej Číny vzdali hold slovenskému architektovi Ladislavovi Eduardovi Hudecovi. Urobili tak prostredníctvom výstavy diel šiestich umelcov zo Šanghaja, kde rodák z Banskej Bystrice pôsobil dlhých dvadsaťdeväť rokov. Počas vernisáže v práve rekonštruovanom Pisztoryho paláci v Bratislave na Štefánikovej ulici organizátori zdôraznili tri aktuálne jubilejné míľniky: stodvadsaťpäť rokov od narodenia, sto rokov od príchodu do Šanghaja a šesťdesiat rokov od smrti nášho architekta, ktorý pre nich znamená veľmi veľa.

Prvá a nadiho jediná výšková budova v niekdajšej Číne – hotel Park v Šanghaji projektoval „otec ázijských mrakodrapov“ slovenský architekt Ladislav HUDEC.

Banská Bystrica na hodvábnom textilnom obraze čínskeho maliara Mu Yilina.

Architekt svetového mena a rovnako slávnych stavieb – Ladislav Eduard HUDEC má typický osud mnohých slovenských osobností – známejší je v zahraničí ako doma.

svojej rozľahlej krajine až štvrtinu z celkových príjmov z daní. Túto skutočnosť počas prejavu zdôraznil podpredseda BSK Mikuláš Krippel. Ďalším rečníkom zo slovenskej strany bol starosta bratislavského Starého mesta Radoslav Števíčik, pretože priestory dejiska výstavy patria do tohto obvodu.

VĀKA UMELCOV

Medzi organizátorov podujatia sa zaradil aj Spolok architektov Slovenska, ktorého zástupcovia venovali mestu Šanghaj plaketu s portrétom Ladislava Hudeca. Popri veľvyslancovi ČLR, akreditovanom v SR, a námestníkovi primátora Šanghaja sa pozvaným prihovarila Liu Suhua, riaditeľka Hudecovej pamätnej siene v Šanghaji, i traja prítomní zo šiestich výtvarných umelcov, ktorí svojimi dielami vyjadrili poctu nášmu architektovi.

Súčasťou výstavy sa stala aj séria šanghajskej krásy v podobe postáv tamojších žien. Celá kolekcia na počesť Ladislava E. Hudeca veľmi priblížila miesto, v ktorom takmer tri desaťročia tvoril a je v ňom známejší, uznávanejší ako vo svojej domovine. Mali by sme o tom popremýšľať.

Ladislav Hudec sa narodil 8. januára 1893 v Banskej Bystrici. Druhé meno Eduard dostal po krstnom otcovi Eduardovi Škultéty. Základy stavebnej zručnosti získal od otca Juraja, kresliť ho učil Dominik Skutecký. Matka Pavlína bola rodená Škultétyová. Mladý Hudec študoval v Budapešti, kde v roku 1914 dosiahol titul Ing. arch. Počas prvej svetovej vojny ako dôstojník rakúsko-uhorskej armády bojoval na ruskom fronte. Po zjazdení ušiel do Číny. Usadil sa v Šanghaji, kde sa oženil s dcérou zámožného bankára. Po skončení misie na Ďalekom východe sa presťahoval do Švajčiarska. Odtiaľ podnikal študijné cesty do Talianska i Grécka a pra-

coval ako poradca pri úprave okolia Vatikánu. Zomrel 26. októbra 1958 v americkom Berkeley. Pochovaný je na evanjelickom cintoríne v stredoslovenskej metropole, kam jeho pozostatky previezli v roku 1970.

KAPLNKA VO VYHNIACH

V období rokov 1918 – 1947 podľa jeho projektov v Šanghaji postavili vyše sto objektov. Dôsledne trval na kvalitných materiáloch a stal sa jedným z najvyššiehodnotnejších architektov. Z jeho tamojších realizácií je najobľúbenejší dvadsaťdva poschodový hotel Park dokončený v roku 1934, v tom čase s výnimkou severnej Ameriky najvyššia budova na zeme-

guli. V samotnom Šanghaji ju ďalší objekt prevyšil až v roku 1983. Hudec vtláčil pečať moderny čínskeho veľkomestu plejadou ďalších rôznorodých diel, napríklad bankou, oblastnou nemocnicou, pivovarom, kinami, rezidenciami, apartmánmi, ba i chrámom. Jeho jediná realizácia mimo Číny sa nachádza na strednom Slovensku. Konkrétne ide o kaplnku Panny Márie Kráľovnej vo Vyhniciach neďaleko Žarnovice. Hudec ju projektoval ako svoju prvotinu vo veku osemnásť rokov. Kaplnku vysvätili 24. júla 1914. Neskôr ju vyhlásili za národnú kultúrnu pamiatku. V súčasnosti je dejiskom bohoslužieb i svadobných obradov.

Pozývateľmi na otvorenie výstavy umeleckých diel a koncert šanghajskej umelcov „Na počesť L. Hudeca, predstava novej Hodvábanej cesty“ boli veľvyslanec Čínskej ľudovej republiky v Slovenskej republike J. E. Lin Lin a námestník primátora mesta Šanghaj Chen Qun. Podujatie zároveň pripomenulo pätnásť výročie nadviazania priateľských stykov medzi Šanghajom a Bratislavským samosprávnym krajom, ktorý získal zvučného partnera – najväčšie mesto najľudnatejšieho štátu sveta, dvadsaťtrmiliónového úžasného obra s visačkou najdynamickejšie sa rozvíjajúcej ekonomiky na celej planéte. Šanghaj v súčasnosti prináša

V súdnych procesoch v rokoch 1898 – 1907 odsúdili štyristo Slovákov 3.

Andreja Hlinku väznili Maďari i Česi

Marián TKÁČ – Foto: archív autora

S väzneniami v súvislosti s politickou činnosťou mal svoje skúsenosti aj Andrej Hlinka, politik, katolícky kňaz, od polovice deväťdesiatych rokov devätnásteho storočia predstaviteľ katolíckeho krídla SNS a potom zakladateľ Slovenskej ľudovej strany, premenovanej roku 1925 na Hlinkovu slovenskú ľudovú stranu (HLSLS). Andrej Hlinka zomrel v osmičkovom roku...

Otec národa skončil 16. augusta 1938 a len niekoľko týždňov predtým odpovedal zahraničným novinárom takto: „Pýtate sa ma, či my Slováci túžime po samostatnom štáte. Odpovedám vám otázkou: Či jesto na svete vôbec národa, ktorý by netúžil po samostatnosti?“ Keďže v určitých kruhoch stále pôsobí jeho meno „kontroverzne“, uvádzame, čo po jeho smrti priniesli bratislavské Židovské noviny 19. augusta 1938 v nekrológu: „Čtil a vážil si svojich židovských spoluobčanov. (...) Jeho bystrý zrak spoznal duševné hodnoty ružomerskej židovskej inteligencie, s ktorou sa rád stykal. Svoju dôveru okázala mu najavo, keď v pamätnom ružomerskom procese roku 1906 za svojich obhajcov si zvolil židovských advokátov. (...) A keď roku 1909 Ružomberčania poslali panovníkovi žiadosť, aby v Segedíne uväznený Hlinka bol oslobodený, na žiadosť boli podpisy i všetkých ružomerských Židov.“

Socialista, bludár, kacir, anarchista – takto častoval Andreja HLINKU biskup Párvy, ktorý mu napokon nedovolil vysvätiť kostol v rodnej obci a nepriamo zavinil tragédiu v Černejovej.

■ ÚČET ZA VOĽBY

Hlinkovo väzenie – ale i cirkevné prenasledovanie – v uhorských časoch súviselo s voľbami do uhorského parlamentu v apríli 1906. Aj keď on osobne akoby prozreteľne odmietol byť na kandidátke za Slovenskú ľudovú stranu, napodiv kandidoval Vavro Šrobár, ružomerský lekár. Tento masarykovský hlasista bol vtedy ešte Hlinkovým priateľom, ktorého kedysi Hlinka podporoval v Prahe na štúdiách a bol mu aj kmotrom. A tak Andrej Hlinka nekandidoval, ale veľmi intenzívne pomáhal vo volebnej kampani Šrobárovi. Šrobárovým protikandidátom bol zvolenský rodák Edmund Beniczky, kandidát Néppártu, ktorý bol v priazni spišského biskupa Párvyho. A keďže Hlinka podporoval Šrobára napriek tomu, že mu spišský biskup Párvy účasť v kampani zakázal, malo to svoje neblahé následky.

Šrobár nakoniec vo voľbách neuspel a Hlinka musel za jeho podporu ťažko zaplatiť. Ale prenasledovali ho nielen preto. Ak je niekto politicky nepohodlný, zberajú sa proti nemu všelijaké „dôkazy“.

„Hlinka je socialista, bludár, kacir, anarchista, burič...!“ Tvrdil biskup Párvy. Ten veľmi dobre

vedel, že Hlinka ako ružomerský farár navštevoval miestnu kolkáreň, hral kolky a výťažok išiel na učebnice pre chudobné deti. Dokonca sa na ten cieľ nechal aj vyfotografovať na samom vrchu pyramídy kolkárov s kríglom piva v ruke; fotky potom predávali po dve koruny. A táto fotka mala byť jedným z dôkazov biskupa pred pápežom o jeho „skazenosti“. Hral aj karty. V bešeňovskom kaštieli zavše obohral pri desaťhalierovom preferansi poslancov Mikuláša Pružinského či Laju Labaja o „nejaké drobné“, aby nakoniec celú kasu vysypal do svojho vrečka s poznámkou, že výťažok pôjde na potreby našej strany. A rád si pritom vypil aj pohár červeného vína. Ak tým provokoval, tak potom koho? Vtedajších jeho nadšených stúpcov, jednoduchých katolíkov, ktorí ho volili, alebo terajších i dnešných liberálov?

Najprv ho 18. júna 1906 biskup Párvy pozbavil kňazských práv a povinností a potom ho obvinil z poburovania slovenskej národnosti proti maďarskej, v júli 1906 ho zatklí a v decembri toho istého roku odsúdili na dva roky väzenia.

■ VÄZENIE V SEGEDÍNE

Dvadsaťseptembra 1906, keď bol na lavici obžalovaných v Bratislave, v záverečnom slove

SERIÁL

pred súdom predniesol svoje známe slová, ktoré zachytil prítomný Vajanský: „Mňa nepremeníte! Mňa nepotrestáte! Mňa nezlomíte! Slovákom som sa narodil, Slovákom som a Slovákom budem! A keď vyjdem z žalára, zas len budem pokračovať tam, kde som prestal. Do posledného dychu budem bojovať za sväté práva slovenského ľudu, za božské práva slovenského národa!“

Hlinka sa proti rozsudku ružomerského súdu odvolal a rovnako tak podal priamo do Ríma aj odvolanie proti svojmu suspendovaniu. V decembri 1906 ho prepustili z vyšetrovacej väzby, pokiaľ nebude rozhodnuté o jeho odvolaní, a tak celý rok 1907 strávil ako suspendovaný kňaz akciami smerujúcimi na odvolanie cirkevných i svetských trestov, počas ktorých navštívil nielen nuncia vo Viedni, ale aj Rím. Navštevoval priateľov na Slovensku,

na Morave a v Rakúsku. V jeho úsilí o odvolanie suspenzie mu pomáhali jeho moravskí priatelia, olomoucký kanonik gróf Žigmund Ledóchowski a osobitne hodonínsky katechéta Alois Kolísek. Ale zastali sa ho – ako sme už uviedli – aj ružomerskí Židia.

■ TURNÉ NA MORAVE

Na jeseň 1907 pripravil Alois Kolísek Hlinkovi prednáškové turné po Morave a Čechách, počas ktorého informoval poslucháčov o pomeroch na Slovensku. Turné, ktorého vrcholom bol prejav na pražskom Žofíne prvého novembra 1907, prinieslo Hlinkovi neslýchanú popularitu nielen medzi moravskými katolíckymi, ku ktorým mal vždy blízko, ale i medzi českými pokrokármi, ktorí v ňom videli odbojného kňaza prenasledovaného cirkevnou vrchnosťou a dúfali v jeho rozchod s cirkvou. Úspešné turné však Hlinka musel nakoniec ukončiť, pretože po zamietnutí svojich odvolaní bol nútený 30. novembra 1907 nastúpiť na výkon trestu, a to vo väznici v Segedíne.

„Mňa nepremeníte! Mňa nepotrestáte! Mňa nezlomíte! Slovákom som sa narodil, Slovákom som a Slovákom budem. Aj keď vyjdem z žalára, zas len budem pokračovať tam, kde som prestal. Do posledného dychu budem bojovať za sväté práva slovenského ľudu, za božské práva slovenského národa.“ Nebola by to dobrá prisaha pre členov poslaneckého zboru Národnej rady Slovenskej republiky s ešte jedným doplnkom: MNA NEPODPLATITE!

Medzitým sa udiala tragédia v Černejovej v súvislosti s vysviackou kostola v Hlinkovom rodisku. Keď pápež Pius X. o tri roky, 14. marca 1909, zrušil Párvyho rozhodnutie, Hlinka mohol v lete 1910 čerňovský kostol vysvätiť sám.

■ CELA NA MÍROVE

Andreja Hlinku však väznili aj Česi, a to vo väznici na Mírove. Väznili toho Hlinku, ktorý klesnul cestu česko-slovenskému štátu. Keď na sklonku monarchie slovenskí politici vajatali, čo ďalej, Hlinka neváhal. Dvadsaťštvrtého júna 1918 na porade predstaviteľov Slovenskej národnej strany vyhlásil: „Okolkovaním nedopracovali by sme sa nikdy k vytúženému cieľu. Tu je doba činov. Nutno nám určite vysloviť, či pôjdeme naďalej s Maďarmi, alebo s Čechmi. Neobchádzajme otázku, povedzme otvorene, že sme za orientáciu česko-slovenskú. Tisícročné manželstvo s Maďarmi sa nevydarilo. Musíme sa rozísť.“ Bol to ten Andrej Hlinka, o ktorom vládne maďarské noviny v roku 1907 napísali: „Hlinku by mali zaživa z kože zodrieť a potom to jeho už odrané mäso vreľým olejom obariť.“

Prečo sa ocitol Hlinka v Mírove? Lebo vidiac faktickú likvidáciu práv Slovákov na sebaurčenie v novom štáte koncom augusta 1919 vycestoval ako Berger s poľským pasom na mierovú konferenciu do Paríža. Tam chcel presadiť akceptovanie Pittsburskej dohody, Masarykom napísanej a Masarykom aj podpísanej v roku 1918, ktorú napriek tomu Masaryk v liste Hlinkovi z 10. októbra 1921 nazval falzifikátom. Hlinka neuspel a po návrate z Paríža ho 9. októbra 1919 zatklí a väznili až do 28. apríla 1920. Medzitým, 29. februára 1920, prijal „revolučný“ parlament v Prahe ústavu nového štátu, v ktorej sa ani raz nevyskytuje slovo Slovákov, Slovensko, slovenský. Národnostiam sa v nej práva zaručujú, Slovákom nijaké. A názov Česko-Slovensko (s „pomlčkou“, ktorá sa údajne prieči českej gramatike) ostal mimo ústavy.

„Keď som išiel do väzenia,“ zaspomínal si Hlinka, „štát sa volal Česko-Slovensko, z väzenia ma pustili do Československa.“

Hlinka bol presvedčený zástanca slobodnej slovenskej budúcnosti. V Zápiskoch z Mírova napísal: „Hej, noc je ešte pre roduverného Slováka. Ale ak budeš, Slovač, verná, nepoddajná, bude sviatať. Svitne ti krásny deň slobody slovenskej.“

Jeho slovenské presvedčenie predsa nemôže byť hriechom. Či je to inak?

FEJTÓN

Aj dnes sa Jusko popoludní vybral na pešiu túru. Zvolil si trasu do lesoparku. Slniečko v meste pripekalo, a tak sa rozhodol poprechádzať v príjemnom osviežujúcom prostredí stromov, ktoré mu listami ševlali svoju letnú pieseň. Cestou stretol známeho, ktorý s prechádzkovými palicami kráčal svižne, pozerajúc pod nohy a občas na hodinky, kde mu krokmer odmeriaval dennú dávku. Juska skoro ani nevidel, a keď ho on pozdravil, len zamrmlal, že dnes musí urobiť desaťtisíc krokov, lebo včera to nestihol a nespínil dennú normu. Tváril sa tak, že ak by sa mu to nepodarilo ani dnes, už sa môže rovno obrátiť na hrobára...

Nuž, aj takí sú dôchodcovia. Ešte aj pri prechádzkach pokračujú v plnení stanovených cieľov a zámerov, len pracovisko

vymenili za lesnú cestičku, ktorou sa pechoria. Jusko sa úkosom pozeral pod nohy, ale jeho oči pohládzali krajinu a mierne kopčeky, ktoré sa vlnili na horizonte. Za zákrutou stretol vedúceho predajne drogérie Antona. Tiež

darí rodine, prišiel na rad aj Milan.

„Ako vieš, po infarkte sa dlho spamätával. Vtedy som ho skôr navštevoval v nemocnici...“ začal Tono. Jusko si tiež spomenul na obdobie, keď sa v ich malom mestečku hovorilo o tom,

je niekde na dlhobojnej dovolenke alebo...“ chcel vedieť Jusko, čo sa vlastne stalo.

„Nedávno sa ospravedlnil, že mu už nevyhovujú prechádzky so mnou každý deň popoludní, že on by radšej ráno, keď ešte

aby každý pokračoval v chôdzi, keď Tono znovu spustil: „Pred týždňom som sa dozvedel, že sa mu priťažilo, že sa opäť ozvalo srdiečko. Aj skončil na JISKE napojený na prístroje. V meste som stretol lekára z nemocnice, a keď reč prešla na nášho spoločného známeho advokáta, potvrdil mi zhoršenie jeho zdravotného stavu. So svojimi známymi, podstatne mladšími ako on, sa vraj vyšťveral na vyše tisíc metrov vysoký kopec.“ Jusko s Tonom sa rozlúčili. Každý sa chystal dokončiť svojich pomyselných desaťtisíc krokov. Na rovine či v mierne sa zvažujúcom teréne. Nie ako Milan, ktorý posmelený relatívne dobrou kondíciou rozhodol sa vyliezť na Vihorlat. Možno aj v ten deň si splnil stanovenú desaťtisícovú normu. Len zabudol, že to neznamená liezť hore až do oblakov.

Marián ŠIMKULIČ

Keď srdce dovolí, ocitneme sa v oblakoch...

už dôchodcu, ale keďže mu ešte zdravie a sily stačili, nadsluhoval. Bolo o ňom známe, že v čase, keď si on odšliape svoju dennú dávku, v predajni ho zastupuje manželka. A tiež sa o ňom vedelo, že spoločníkom pri jeho peších túrach bol ich spoločný známy Milan, ktorý bol kedysi právnikom a teraz už na dôchodku si občas privyrábal ako advokát. Preto Juska prekvapilo, že videl Tóna samého. Obaja zvolnili tempo, zastavili sa a potriasli si ruky. Po obligátnych otázkach i odpovediach o zdraví a ako sa

čo sa stalo známemu advokátovi. „Keď sa z toho vylízal, na odporúčanie lekárov začal najskôr chudnúť tým, že podstatne zmenil svoj jedálny listok. Zhodil takmer pätnásť kil. A postupne na odporúčanie lekárov začal tiež chodiť na prechádzky. Od jari do neskorrej zimy, v daždi i snehovej plušti. Kúpil si aj krokmer a poctivo odkračal denne taxu desaťtisíc krokov.“

„Videl som ho v meste, dobre vyzeral,“ pritakal Jusko. „Ale už som ho dávnejšie nestretol. Azda

nie je taký úpal. Uznávam, bolo to logické, ale keďže ja som ranostaj, otváram predajňu, spúšťam pokladne či objednávam tovar a moja polovička si zvykne dlhšie pospať, na pešie túry mi ostáva len popoludnie. Podvečer zasa vypínam pokladne a celý ten raňajší kolotoč sa vlastne opakuje. A tak sa naše spoločné prechádzky bez akýchkoľvek výčitiek skončili.“ Preto som Milana, aj keď dávnejšie, videl kráčať samého, pomyslel si Jusko. Už sa chystal rozlúčiť so známym,

Veľké Vozokany si pripomenuli rodáka a významného režiséra Ela HAVETTU Zo Zlatého fondu slovenskej kinematografie

Nicola RECHTORISOVÁ – Foto: Veronika BILICOVÁ

Trinásteho júna tohto roku by sa slovenský režisér Eliáš HAVETTA dožil osemdesiatin. Napriek tomu, že už dávno nie je medzi nami, jeho rodáci vo Veľkých Vozokanoch na neho nedajú dopustiť a ani nedovolia zabudnúť. Pri tejto významnej príležitosti mu odhalili pamätnú tabuľu na priečelí miestneho Kultúrneho domu.

Myšlienka vyhotovenia a osadenia pamätnej tabule bola ambíciou Miestneho odboru Matice slovenskej vo Veľkých Vozokanoch už dlhšie. Najviac sa o jej realizáciu usiloval jeho dlhoročný predseda a zároveň blízky priateľ zosnulého režiséra Jozef Havetta. Práve vďaka jeho úsiliu sa stala z myšlienky skutočnosť. S podporou Domu Matice slovenskej v Nitre sa pri príležitosti nedožitých osemdesiatich osemdesiatich narodenín významného rodáka sa rozhodli zorganizovať spomienkovú slávnosť na jeho počesť, ktorá sa uskutočnila v nedeľu 17. júna v jeho rodnej obci.

■ VÝNIMOČNÝ TVORCA

Výnimočnosť Havettovej osobnosti sa plne odráža v jeho tvorbe. Mimoriadne citlivý, pravdivý a vynalievavý, skrz naskrz popretkávaný zážitkami a spomienkami na svoje rodisko Veľké Vozokany. Takto si na neho spomínali jeho spolužiaci zo základnej školy Agnesa Solčianska a Jozef Havetta, ale aj jeho kolega z filmovej brandže režisér a scenárista Eduard Grečner, ktorí boli hosťami na besede s premietaním dokumentárneho filmu venovanému Elovu Havetovi. E. Grečner poroz-

Na pietnej spomienke a osadení pamätnej tabule režisérovi Elovu Havetovi vo Veľkých Vozokanoch sa zúčastnil aj ďalší významný filmár Eduard GREČNER (druhý sprava).

právaj aj o ťažkých časoch počas normalizácie, ktoré pre nich ako umelcov s otvorenou mysľou nastali. Havettov originálny autorský rukopis citíť v každej nasnímanej scéne, svojou nekonvenčnosťou predbehol dobu, v ktorej žil, a aj preto sú jeho filmy zaradené k špičke slovenskej filmovej tvorby. Svedčí o tom i fakt, že oba a súčasne jediní dva nakrútené celovečerné filmy – Slávnosť v botanickej záhrade a Lalie poľné – sú v Zlatom fonde slovenskej kinematografie.

Podujatie sa začalo spomienkovou svätou omšou v Kostole sv. Mikuláša. Po nej nasledovala pietna spomienka pri hrobe Ela Havetta na miestnom cintoríne, kde sa prítomným prihovorila riaditeľka Domu Matice slovenskej v Nitre Veronika Bilicová. Poďakovala sa za úprimnú a srdečnú podporu, ktorú iniciátorom vyjadrili včasné osobnosti profesijne spojené s Elov Havetom – herečky Žofii Martišovej, kameramanovi Dodovi Šimončičovi a režisérom Eduardovi Grečnerovi, Markovi Škopovi a Jurajovi

Talentedý režisér Eliáš „Elo“ HAVETTA nakrútil počas krátkeho života (umrel ako 37-ročný) len dva filmy, ale obe snímky dnes patria do Zlatého fondu slovenskej kinematografie.

Johanidesovi. Popoludní J. Havetta a V. Bilicová slávnostne odhalili pamätnú tabuľu na kultúrnom dome vo Veľkých Vozokanoch. J. Havetta sa prihovoril publiku a slovo dostali aj hostia – Marián Kéry, podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja a poslanec Národnej rady slovenskej republiky, a starostka obce Justína Pálková. Celé podujatie hudobne sprevádzal Katedrálny spevokol Emerám z Nitre pod vedením dirigenta Milana Ševčíka. Na záver programu sa prítomní presunuli do kultúrneho domu, kde nasledovala beseda s hosťami – Agnesou Solčianskou, Jozefom Havetom a Eduardom Grečnerom.

■ MALÝ ZÁZRAK

Premietanie dokumentárneho filmu M. Škopa a J. Johanidesa Slávnosť osamelej palmy bolo perličkou na záver stretnutia. Jednak pre výborne spracovaný dokument, jednak preto, že sa v ňom spoznali viacerí účinkujúci Vozokančania

a mnohí ho mali možnosť vidieť po prvý raz. Vládla tu priateľská atmosféra, a tak ako Elo veril v zázraky, aj toto stretnutie bolo pre zúčastnených malý zázrak. Svojou účasťou ho prišli podporiť aj zástupcovia Slovenského filmového ústavu, ktorí celé podujatie zaznamenávali – Petra Macháliková, Robert Šulák a Dušan Merc. Tiež predseda Nitrianskej krajskej rady MS Ľubomír Kleštinec a predseda Okresnej rady MS Juraj Gajdoš.

Realizáciu podujatia finančne podporili Nitriansky samosprávny kraj a Matica slovenská, Jozefovi Haringovi a jeho manželka Olga Haringovej, ktorá je zároveň predsedníčkou Miestneho odboru MS v Janíkovciach, ďakujeme za podporu a vyhotovenie pamätnej tabule. Veľké uznanie a poďakovanie si zaslúžia aj ďalší partneri podujatia – Slovenský filmový ústav, Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Nové divadlo v Nitre a Obecný úrad Veľké Vozokany.

Jana Husárová: Chodila dievčina po hore plačúci, Vydavateľstvo MS, Martin 2018

Príroda ako najmocnejšia inšpirácia

KNIH TÝŽŇA

Poviedka je právom považovaná za kľúčový prozaický žánr, keďže práve v nej sa dá pobaďať, nakoľko je autor zručný v rozprávani príbehov. Kto nevie čítať a zaujať na ploche niekoľkých strán, ťažko sa mu to podarí v novele či v románe, no poviedka je pre svoju koncentrovanosť aj čitateľsky mimoriadne preferovaná. Jana HUSÁROVÁ vo svojej knihe Chodila dievčina po hore plačúci ukázala, že to s príbehom vie a čitateľa len tak zo svojho rozprávačského zajatia nepusti.

Autorka tvorí od detstva a písanie považuje za jedinečný prejav slobody, keď môže ktokoľvek vytvoriť čokoľvek, ale aj zodpovednosť za svoj výtvor. Vyštudovala slovenský jazyk a literatúru, vďaka čomu si vyskúšala majstrovstvo slov z rôznych strán. Jeden by povedal, že štúdium priamo „v odbore“ môže byť hendikepom a výhodou majú „prebehlici“ z neliterárnych profesií, trebárs z medicíny či z technických smerov, ale Jana Husárová dokazuje, že to tak nie je. Pracovala ako editorka, venovala sa tiež tvorbe článkov pre webové portály a momentálne pôsobí na publikačnom oddelení pri produkcii zdravotníckych kníh. Píše najmä poviedky a jej tvorbu ocenili v niekoľkých literárnych súťažiach; je trebárs víťazkou Ceny Jána Červeňa z roku 2017 a svoju tvorbu prezentovala úspešne aj v literárnych časopisoch. V súčasnosti je jej najväčšou inšpiráciou príroda, ľudové umenie a rozprávka, čo sa zrkadlí aj v poviedkach tejto zbierky. Ostatne, rozprávka je mimoriadne vďačný inšpiračný zdroj, keďže umožňuje menej skryto narábať s autorskou fantáziou, a časy strohej a striktné reality sú nielen v našej literatúre už, chvalobohu, minulosťou. Keď si otvoríte knihu Jany Husárovej, dýchnete na vás v prvom rade príbeh. Napríklad o vzťahu z dvoch pohľadov. Z pohľadu rozprávača a pohľadu hrdinky príbehu. No a už sa môže začať dobrodružstvo čítania, ktoré si doprajete trebárs na tohtoročnej dovolenke. A nebojte sa. Aj napriek názvu knihy pre vás autorka prichystala skôr romantické a zaujímavé ako smutné príbehy.

(mab)

MEDAILÓN

História slovenskej populárnej hudby je v porovnaní so západnou Európou z objektívnych príčin kratšia, no vonkoncom v nej nie je núdza o zaujímavých a vynikajúcich muzikantov či spevákov. Tak ako v dvadsiatych a tridsiatych rokoch vychádzala slovenská populárna hudba z operety, v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch bol jeden z jej koreňov džez. A práve z džezu vstúpila na našu pop scénu speváčka Helena BLEHÁROVÁ.

S tepom džezu v srdci

Narodila sa 28. júna 1943 v Žiline, kde vyrastala v rodine štátneho zamestnanca. Ona jediná zo štyroch súrodencov sa vybrala speváckou cestou, ale najprv absolvovala žilinské gymnázium a následne v roku 1962 aj nadstavbové štúdium na tamojšej zdravotnej škole. Po skončení školy mala pracovať ako röntgenová laborantka, no napokon svoju profesiu ani neokúsila. Na jednej speváckej talentovej súťaži v Bratislave, ktorú spolu s kapelou Akryl combo vyhrala, sedel v porote člen orchestra Gustáva Brom a pozval deväťročnú Helenu do Brna.

„Zbalila som si kufre a odišla do Brna, kde som neskôr vyštudovala operný spev na konzervatóriu,“ spomína speváčka, ktorej kariéra bola veľmi rýchla. S Gustávom Bromom precestovala takmer celý svet. Zo stáleho angažmánu Big Bandu odišla v roku 1973, no spolupracovala s ním prakticky až do smrti jeho kapelníka. Jej naturelu sa zvlášť hodilo bigbendové kompozície, v evergrinoch vynikol jej plný altový vokál a pesničky v jej podaní zneli v sedemdesiatych rokoch na rozhlasových vlnách veľmi často, ako napríklad jeden z jej najväčších hitov Čakám týždeň, čakám rok. Brno sa napokon po Žiline stalo pre Helenu osudovým mestom, kde ostala bývať aj po ukončení speváckej kariéry. Pôsobila ako pedagogička na tamojšom konzervatóriu, ba na chvíľu vstúpila začiatkom deväťdesiatych rokov aj do tamojšej komunálnej politiky. Helena Blehárová oslávila v týchto dňoch pekné životné jubileum. V mene redakcie jej srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

V ostatnom čase mávam počas aktuálne dusných nocí problémy so spánkom. Malo by ma upokojiť, čo sa nespavosti týka, nelietam v tom sám. Väčšina mojich priateľov a známych začína rozhovor vetou: Počúvaj, a môžeš v noci spať? Je nás nespavcov požehnané a stále pribúdame. Podľa lekárskeho štatistik vzrastá počet pacientov s poruchami spánku, a s tým spojenými psychickými ťažkosťami, jedna radosť. Konkrétne najmä na radosť farmaceutických firiem, ktoré vymýšľajú všakovaké bežárstva, aby našinec zaspal. Ale skúste zaspáť, keď na vás cez deň vrčí, večer manželka

mlčí, dcéra sa podozrivo zamyká s telefónom v kúpeľni a v schránke ste našli provokatívne úctívny list od banky, kde sa spomína niečo o zmeškanej splátke na hypotéku.

neodporúča sa experimentovať ani s konope, najmä s tým indickým. Ved' už aj pesnička sa o tom spieva, že „močila konope močila, NAKA jej po krku skočila...“.

mysliteľ povedať – pod perinou sa všetci pomeríme. No a čo sa tradície týka, hovorí vám niečo povest' o Sitnianskyh rytieroch? No vidíte! Mládenci si v plnej zbroji

v pároch, osamelí podporovatelia iniciatívy by sa spárovali, a to podľa vlastných preferencií. Zvyšní by zaliezli do pelechov štandardne. Teplé mlieko, med, pivo s nadrobeným chlebom či spomínaný makový odvar a počítanie ovečiek by boli povolené. A čo ďalej hovorí povest': „Každých sedem rokov sa prebúdzajú i bez volania, aby sa opýtali starého rytiera, strážiaceho východ, či je ich čas už tu. Starý rytier na to vystúpi na sitniansky vrch, aby zavolať na všetky strany sveta: Či už? Ak odpoveď neprichodí, zavrie okovanú bránu a vráti sa do siení, aby rytieri odpočívali ďalších sedem rokov.“ Dobrú noc! Iba ak by niekto zavolať, že čas nastal...
Marek DANKO

Zrejme vyhlásim iniciatívu Za spiacu Slovensko

Veru, v takomto prípade sú poctivé ľudové lieky proti nespavosti – ako teplé mlieko s medom, prípadne medovka lekárska, na smiech. Tu by z klasického receptára pomohol azda iba odvar z makovic, ale keď sa budete podobnými vecami zapodievať, riskujete návštevu chlapcov z protidrogovej jednotky, a to vás spánok prejde už úplne. Keď už spomíname rastliny, tak

Keď som minulej noci nad tým všetkým rozmýšľal, ved' čo už našinec narobí, keď spánok neprichádza, prišiel mi na um zaujímavý nápad. Mój nápad je skrz-naskrz demokratický a vychádza z našich národných tradícií. Demokratický preto, že už záhorácke príslovie hovorí: „Husí perí všetko zmerí...“ Dovolím si preložiť, čo tým chcel neznámy záhorácky

pochrapkávajú v sieňach vnútri Sitna a čakajú, kedy ich bude slovenský národ volať, až mu bude najhoršie. Aj iniciatíva Za spiacu Slovensko bude postavená na tomto princípe. Všetci sa okolo deviatej odoberieme domov a zafahneme do kanafasu. Keďže vedecké výskumy dokázali, že poniektorí jedinci zaspia rýchlejšie po činnosti vykonávanej

POLEMIKA

O problémoch vzdelávania detí v slovenskom jazyku na južnom Slovensku sa síce objavila v niektorých médiách zmienka, ale pre slovenské verejno-právne médiá (RTVS) to nie téma, ktorej by sa čo i len okrajovo venovali. Aby som neopakoval už povedané, výstižne o tomto jave píše Ľudovít Števo v Slovenských národných novinách 23/2018 na strane 4 v rubrike Medzi nami...

Ak si neplnia povinnosti, treba im siahnuť na peniaze

Podľa mňa tento problém musí okamžite riešiť vláda Slovenskej republiky prostredníctvom najmä dvoch ministerstiev:

1. Ministerstvo školstva musí ihneď zriadiť štátne základné školy v obciach, v ktorých miestne zastupiteľstvo nie je schopné, nie je ochotné alebo jednoducho nechce zriadiť školu s vyučovacím jazykom slovenským.

2. Ministerstvo financií musí zabezpečiť financovanie štátnych základných škôl s vyučovacím jazykom slovenským.

Obecným samosprávam, ktoré nezriadi základné školy s vyučovacím jazykom slovenským v obciach, v ktorých o to žiadajú občania, treba krátiť príspevok zo štátneho rozpočtu, pretože si neplnia prenesené kompetencie zo štátu na obecnú samosprávu. Tieto prostriedky by sa presunuli na ministerstvo školstva účelovo viazané na financovanie štátnych základných škôl.

Občania požadujúci pre svoje deti základné školy s vyučovacím jazykom slovenským sú predsa platiteľmi daní z príjmov a tieto dane idú do rozpočtov miestnych a regionálnych samospráv. Je to predsa nemysliteľné, aby platili dane a nemali za ne nielen požadované školské služby, ale aby ich deti boli diskriminované časovo neprímerane náročným dochádzaním do školy, čo je spojené s ďalšími finančnými nákladmi a dopravnými rizikami.

Adrián PANÁČEK

Spomienka na tatranského priekopníka vysokohorských výstupov Eduard Blasy – najznámejší z prvých

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Výstupy do vysokohorských dolín a na svahy tatranských veľhôr, prechody strmými sedlami a pokusy vyliezť na štíty boli tu odnepamäti, aj keď ešte neboli športom ani záľubou, ani úsilím prekonať vlastné hranice možností, ba ani ukázať sa pred kamarátmi. Patrili k životu Tatranco, k spôsobom obživy, k profesii baníkov, lovcov kamzíkov i medveďov a k životnej potrebe pastierov ovčích stád. Lebo hoci pasienky siahali len po spodnú hranicu lesa alebo kosodreviny, horalov odpradáva lákali skalné strminy. Medveďov tu bolo v osemdesiatom storočí viac ako dnes, hoci sú aj chráneným a v súčasnom ponímaní premnoženým živočíchom, bol to ich svet! Medveď bol pánom Tatier a kamzík ich ozdobou. Medveď, blesky a pády zo skál boli hlavným nebezpečenstvom pre ľudí, čo sa tu živili, aj čo sa postupne vydali vysokohorskými pralesmi do sveta brál – zo zvedavosti či z odvekej túžby prekonať samých seba.

Baníctvo patrilo k najstarším profesiám Tatranco. Svedčí o tom aj veľa miestnych názvov – spomeňme aspoň najznámejšie: Podbanské, Mlynická dolina (nad Areálom snov, s vodopádom Skok, tu bola silou vody hnaná mlynica na rudu), Štôla (pod Vyšnými Hágmí). Medodoly (v Belianských Tatrách), Baníkov (štít v Západných Tatrách) a i. Do pásma kosodreviny a vyššie však ľudia chodili, iba kým nenapadol sneh. Počas dlhých tatranskej zimy bol tento svet človekom nedotknutý a prakticky aj nedotknuteľný.

■ SVET BOHA ZMOKA

Centrom prebúdzajúcej sa vysokohorskej turistiky na prelome 18. a 19. storočia sa stalo okolie minerálneho prameňa na svahu Slavkovského štítu – vyvierať v Starom Smokovci, tam, kde je dnes parkovisko pod obchodným domom vedľa Cesty Slobody. Iba keď ju pred majstrovstvami sveta v klasickom lyžovaní na Štrbskom Plese v roku 1970 rozširovali, ústie prameňa vyviedli o dvesto metrov vyššie nad obchodné centrum a penzión lyžiarskej rodiny Žampovcov. Na starom mieste mal okolo seba kúsok rovinky, zamokrenej, hmlistej aj za pekného počasia, kde inde mohol sídlit staroslovanský bod dažda Zmok ako práve tu? Stačil nemecký prepis božského mena na Smok a máme vysvetlený pôvod osady Smokovec: sídlo boha Zmoka. Odpradáva sem v deň letného slnovratu smerovali púte zo širokého okolia, prosiace o dažď a v čase žatvy o snežné počasie.

■ NAJLEPŠÍ Z DOBRÝCH

Pohyb Podtatranco na svahoch a v roklinách Vysokých Tatier nikto do 18. storočia nezaznamenával, patril k ich životu. Po roku 1700 sa však už kroniky množia menami európskych učencov a otcov alpinizmu, akými boli Švajčiari Johan Scheuchzer (1672 – 1735), o čosi mladší Albert Haller či Benedikt Saussure aj svetoznámy francúzsky filozof

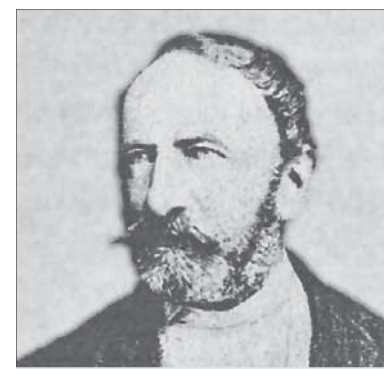
Do dejín slovenského horolezectva sa Eduard BLASY zapísal prvovýstupom na Rysy spoločne s Jánom RUMANOM DRIEČNYM.

Jean J. Rousseau (1712 – 1778). Okolo roka 1780 je už pod štítmí rušno. Tatry navštívili desiatky učencov z Francúzska, z Anglicka, zo Švajčiarska, z Nemecka a zo Švédska, medzi nimi aj jeden z najslávnejších prírodovedcov a geodetov Wahlenberg, ktorý vypracoval prvé presné merania celého tatranského oblúka, určil, že najvyšším vrcholom nie je Lomnický štít, ako sa pred ním udávalo, ale Gerlach. Po ňom máme pomenované Wahlenbergove plesá pod Kriváňom nad Furkotskou dolinou. A to už je čas najaktívnejšieho nášho vysokohorského turistu a horského vodcu Eduarda Blasyho (1820 – 1888), syna podtatranského sedliaka z Veľkej. V mladosti lovec kamzíkov, ktoré v 19. storočí neboli chránenou zverou, ale terčom poľovačiek ako každé iné divé zviera v prírode, objaviteľ prvých vysokohorských trás a jeden z najznámejších

horských vodcov v časech, v ktorých svet objavil Vysoké Tatry.

Bol to na tie časy študovaný chalan. Po základnej škole vo Veľkej (dnes Poprad) vychodil základnú školu a po nej kežmarské lýceum. Krátky čas robil účtovníka istému podnikateľovi v Levoči, ale Tatry boli pre neho najväčšou výzvou. Od študentských čias až po svadbu v roku 1854, teda bezmála dve desaťročia, strávil väčšinu dní vo vysokohorskom teréne ako lovec, výskumník, horský vodca vedeckých expedícií a začínajúcej vysokohorskej turistiky – a podľa dobových svedectiev bol najlepší zo všetkých chýrnych horských vodcov.

Lezenie nezanechal ani neskôr, pravda, už bol obmedzený povinnosťami významného muža a všestranným tatranskej osobnosti. Stal sa starostom obce Veľká, kurátorom

Priekopník tatranského horolezectva Eduard BLASY.

evanjelickej cirkvi, členom Uhorskeho karpatského spolku – prvej ustanovizne, ktorá sa programovo venovala spoznávaniu a všestrannému využívaniu Vysokých Tatier, teda aj vysokohorskej turistike, výstavbe chat a rozvoju horolezectva. Ak však prišla do Tatier vzácna návšteva, do relatívne vysokého veku ju sprevádzal, aby sa bezpečne pohybovala jej skalami a úskalia. Keď v šesťdesiatych rokoch 19. storočia vznikla prvá kúpeľná osada Tatier Starý Smokovec, bol niekoľko rokov jej správcom (1869 – 1874). V roku 1871 vo Velickej doline pod Gerlachom a Poľským hrebeňom vybudoval prvú chatu, aj sa volala po ňom.

■ PRVÝ NA RYSOCH

Osobne so skupinou priateľov staval turistický chodník od Velického plesa smerom na Poľský hrebeň a k Dlhému plesu, s jedným z najznámejších horských vodcov v tatranských dejinách Jánom Rumanom Driečnym uskutočnil prvovýstup na Rysy, aktívne pôsobil aj vo vtedajšom Lekársko-prírodovedeckom spolku. To všetko už ako usadený hospodár, lebo po sobášii sa venoval rodičovskému gazdovstvu na dolných tatranských svahoch, čo siahali až k Popradu. Bol pri založení Nového Smokovca (1873) aj najvyššie ležiaceho klimatického miesta v celom Uhorsku – Štrbského Plesa (1877). Do dejín Tatier sa zapísal i prvým zimným výstupom na tatranské vrcholy vôbec – citujem z diela Ivana Houdka Osudy Vysokých Tatier: S lovcem kamzíkov J. Gellhoffom 15. januára 1873 vystúpil na Slavkovský štít, a to už mal päťdesiat tri rokov, na tie časy, keď päťdesiatka sa nazývala abrahámovinami, to bol úctyhodný výkon.

Patrí sa nám pripomínať týchto ľudí. Zdanlivo všedných, jednoduchých, ale ich úsilie, vôľa, vytrvalosť a výsledky z nich vytvorili osobnosti Slovenska.

Mimoriadne dielo Petra LIZOŇA, renomovaného architekta v cudzom svete

So záujmom a s neutíchajúcou pozornosťou

Úplnou náhodou som sa dostal k pomerne útlej knižke Z Novosvetskej ulice do Nového sveta od Petra Lizoňa. Neapadá mi dostatok superlatívov, aby som bol schopný napísať pútavú recenziu tejto knižky. Nie je to publikácia z radu obyčajných tuctových memoárových literatúr. Je to veľkolepé dielo úžasného ducha, neskutočné stretnutie so skutočnosťou, o ktorej na Slovensku tak žalostne málo vieme. Knižku som aj preto čítal s veľkým záujmom a neutíchajúcou pozornosťou.

Stanislav Igor ŠIMONČIČ – Sken knihy: eshop Martinus

Vôbec mi nejde o dajakú samochválu, ale ako kontrast k obsahu tejto top knižky chcem uviesť, že som tiež napísal viacero kníh i v cudzine aj množstvo odborných i populárno-vedeckých, ako aj publicistických črt. Pôsobil som dlhodobo na významných univerzitách štyroch kontinentov aj vo vysokej diplomatickej funkcii, a pritom všetkom som iba sporadicky držal v rukách knihu takého formátu, akú Slovensku pripravil profesor Peter Lizoň, renomovaný architekt v USA z poaugustovej emigrácie Slovákov v roku 1968.

Originalita jeho myšlienok by si vyžadovala, aby sa jej venoval publicista schopný štylistickej bravúry, čo v tomto príspevku zrejme bude absentovať.

Bol by som nerád, aby ktokoľvek vnímal moje impresie z tohto diela ako nejaké nadbiehanie autorovi. Od dávnych čias mojich štúdií som ani netušil, kam sa podel, a že dokonca emigroval. Žil som v domnienke, že pracuje ako ostatní moji starí kamaráti v nejakej projekčnej alebo architektonickej kancelárii a žije svoj každodenný čas ako my všetci ostatní. Až keď som dočítal jeho

spomienky, uvedomil som si, ako veľmi som sa mylil. Som presvedčený, že jeho „cesta“ by sa mala preložiť do všetkých svetových jazykov a distribuovať ju najmä navšetky veľvyslanectvá SR vo

ČRTA

svete ako reprezentatívne dielo Slováka. To však je na úvahu všetkých, ktorí sa na vydaní Lizoňovho diela podieľali. Najskôr Matica slovenská, Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Fond výtvarných umení a Spolok architektov Slovenska. Pred všetkými týmito

inštitúciami a rozhodujúcim ľuďmi v nich, ktorí dielo sprístupnili Slovákom, sa skláňam v hlbokoj úcte. Prispeli k úžasnej veci.

V mojom už pomerne vysokom seniorskom veku neviem, komu by som mal odporučiť, aby dielo Petra Lizoňa, ktoré nám on

sám iba útržkovite načrtoľ, riadne naštudoval, preskúmal a tak prezentoval v celosti slovenskému národu i svetu. To, čo vo svojom živote dokázal, si zasluhuje našu najhlbšiu úctu a pokorné vďakyvzdanie, že svet ho ako Slováka neprerobil, ale on ako Slováčok prispel k modernizácii sveta, pretože aj kus šťastia spôsobil, že svoj architektonický rukopis zanechal na stávkach nielen na Slovensku, ale aj v cudzine.

Treba o ňom písať, učiť sa od neho nielen v odbornej literatúre zo širokej oblasti odvetví architektúry, pretože presah jeho myšlienkového myslenia siahva veľmi ďaleko za hranice architektúry. Tiež už nie je najmladší (som smutný z toho, že ani neviem, či ešte žije), bolo by asi prínosné kontaktovať ho čo najskôr, kým môže svoje enormné životné skúsenosti, ktoré prezentoval svojimi dielami po celom svete, osobne sprístupniť generáciám, ktoré ani netušili, že takýto Slováčisko sa pohybuje po zemeguli.

Autor je bývalý veľvyslanec SR v Španielskom kráľovstve.

V sídelnom meste Pribinu a Koceľa sa možno dotýkať našej najstaršej histórie

Blatnohrad – Zalavár – bol opäť raz aj matičný

Text a foto: (mt)

Sídelné mesto Pribinu Blatnohrad, ležiaci asi deväť kilometrov juhozápadne od Balatonu, sa dnes volá Zalavár. Tu Pribina a jeho syn Koceľ šíрили slovenské písomníctvo, tu bolo stredisko vzdelanosti Slovenov. Je to miesto, kde Konštantín a Metod, solúnski bratia, pozvaní Rastislavom k našim predkom, určite boli.

Púť Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov viedol do Zalaváru biskup František RÁBEK a z partnerského maďarského Vojenského biskupstva biskup László BIRÓ.

Písomné historické pramene hovoria, že Konštantín a Metod v Blatnohrade pobudli cestou do Ríma tri mesiace v roku 867 a vyučovali tu päťdesiatich mužov za kňazov. Vtedajší vládca Koceľ – mimochodom, viacej si ho ctia Srbi ako my, jeho socha je v srbskom parlamente, my jeho sochu „nepotrebuje“ – bol horlivý podporovateľ solúnskej misie a naučil sa aj hlaholské písmo, ktoré vynášiel Konštantín Filozof.

Po návrate z Ríma sa tu zdržiaval Metod, keďže bol pápežom ustanovený za biskupa na územiach spravovaných Rastislavom, Svätoplukom a Kocelom. Nezaškodí pripomenúť, že na mieste bývalého Pribinova a Koceľovho hrádiska, kúsok od Baziliky sv. Hadriána, sa maďarským archeológom v roku 2009 podaril unikátny nález – odkryli hlinené črepy s hlaholskými písmenami z obdobia okolo roku 870. Na nápisoch črepy pochádzajúceho z džbánku alebo fľaše jasne vidno písmená „i“ a „o“ (zvané iže a on), čiže spolu „io“. Môže to byť napríklad časť nejakého mena. Je to jediný exaktný dôkaz o reálnom používaní hlaholiky na tomto území a zároveň ukážka pôvodnej najstaršej hlaholiky, pretože

zachované písomné hlaholské pramene pochádzajú až z 10. – 11. storočia.

A určite sa patrí pripomenúť, že v lete v roku 2013 pribudol do parku na okraji Blatnohradu pamätník sv. Cyrila a Metoda, dielo Ludmily Cvengrošovej. Ide o tretinovú zmenšeninu jej pamätníka, ktorý krásli hradný vrch v Nitre. Po dlhom úsilí maďarských Slovákov sa ho podarilo inštalovať na tomto mieste vďaka spojenému úsiliu Matice slovenskej a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Tento pomník, na ktorom sa popri slovenskom štátnom znaku skvie aj znak Matice, je dnes akýmsi posvätným miestom stretávania sa našich krajanov z Maďarska.

V sobotu 16. júna 2018 sa na to miesto konala spoločná púť Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky, vedená biskupom Františekom Rábekom, a Vojenského biskupstva Maďarskej republiky pod vedením maďarského vojenského biskupa Lászlóa Bíróa. Slovenski a maďarski vojaci sa tu stretli už ôsmy raz, čo je skutočne záslužný a oceneniahodný čin oboch cirkevných predstaviteľov, osobitne monsignora Rábeka.

„Na prvú cyrilometodskú púť do Zalaváru ma pozval vojenský biskup Maďarska, nevedel som, čo je to Zalavár,“ spomína biskup Rábek, organizátor slovenskej účasti na púti. „Predstavoval som si nejakú baziliku. Až keď som sem prišiel, pochopil som, že ide o Blatnohrad.“

Na púti sa zúčastnili aj ministri obrany Slovenska a Maďarska Peter

FOTORIPOST

Gajdoš a Tibor Benkó. Vo svojich vystúpeniach vyzdvihli význam misie solúnskych bratov medzi Slovanov a zdôraznili ich odkaz pre prítomnosť. Maďarský minister citoval pápeža Františka, podľa ktorého príchod solúnskych bratov posilnil Európu, a dodal, že ich odkaz je dnes v jednote Európanov pri obrane jej kresťanských a národných tradícií proti tlakom zvonku.

Po položení vencov pri pomníku od autorky L. Cvengrošovej zaznel hymnus na počesť solúnskych bratov Slavim slávno Slaveni, ktorý zaspieval slovenský spevácky zbor Ozvena z Budapešti. Ktovie však, prečo pri predstavovaní

Súsošie sv. Cyrila a sv. Metoda od akademickéj sochárky Ludmily CVENGROŠOVEJ je v Zalaváre od roku 2013 aj vďaka Matici slovenskej.

tohto diela „pozabudli“ domáci uviest' meno jeho autora. Je ním totiž Franciscus (Franz) List, ktorého si Maďari privlastňujú ako Ferencu Liszta. Toto dielo na srbský text básnika Pučiča zložil v roku 1863, keď sa i pod jeho vplyvom konali na základe rozhodnutia pápeža Pia IX. prvé oslavy slovenských vierozvestcov aj v Ríme.

Potom sa na mieste, kde stál chrám sv. Hadriána, toho pápeža, ktorý položil v roku 868 na oltár v Ríme staroslovenské knihy vypracované sv. Cyrilom a Metodom a ich učeníkmi, a tak predchodkyňu dnešnej slovenčiny uznal za štvrtý bohoslužobný jazyk, konala spoločná slovensko-maďarská bohoslužba. „Bol to veľkolepý zážitok, keď som pri svätej omši stál na tom istom mieste, kde slúžil bohoslužby sv. Metod,“ vyznal sa biskup Rábek.

Na tohoročnej púti v stredisku vzdelanosti Slovenov sa zúčastnila delegácia Matice slovenskej pod vedením tajomníka Viliama Komoru, predstaviteľa Nitrianskej župy a Nitry, ako aj sudca Najvyššieho súdu SR Stefan Harabin. Poklonil sa pamiatke sv. Cyrila a Metoda na tom mieste, kde s určitou istotou boli.

MATIČNÉ DEPEŠE

Vzdali hold Wickovi

Brezniansky MO MS pripravil v stredu 13. júna slávnostný koncert venovaný jednej z význačných osobností, ktoré pôsobili v meste vyše pol storočia – advokátovi, notárovi, no najmä hudobnému skladateľovi Vojtechovi Wickovi, od narodenia ktorého 29. júna uplynulo stodesať rokov. V. Wick zložil vyše štyristo hudobných skladieb v žánri tanečnej hudby, inštrumentálnych a orchestrálnych skladieb. Vytvoril stodvadsaťpäť skladieb, ktorými sa prezentoval najmä v televíznych a rozhlasových reláciách, košickej Zlatej bráne a pod. Medzi interpretov jeho piesní patrili František Krištof Veselý, Bea Litmanová, Ivan Krajčák, Otto Weiter, Olga Sabová a mnohí ďalší.

Štyridsiata folklórna Klenovská rontouka

O Gemersko-malohontských folklórnych slávnostiach s názvom Klenovská rontouka sme mali možnosť v SNN informovať viackrát, veď obetavý kolektív organizátorov obce Klenovec, Gemerského-malohontského osvetového strediska v Rimavskej Sobote, Občianskeho združenia Rodon z Klenovca a, pravdaže, aj Matice slovenskej pripravil tieto slávnosti tradičnej ľudovej kultúry s medzinárodnou účasťou 21. – 24. júna už po štyridsiaty raz.

Juríkov Štúr

Matica slovenská pripravuje na vydanie vo svojom edičnom dome obsiahly životopisný román známeho a úspešného spisovateľa Ľuboša Juríka o Ľudovítovi Štúrovi pod názvom Zrod moderného národa. Nie je to prvý titul, ktorý Matica po dobrých skúsenostiach Juríkovi vydáva. Tento je pokusom o komplexný pohľad na Štúrov život a dielo, pričom autor sa nevyhýba ani kritickým hodnoteniam, omylom a chybám v snahe vykresliť plastický význam a prínos tohto národného veľikána.

Ozvena má osemdesiatpäť

Spevácky zbor Ozvena pôsobí v Lučenci od roku 1933, takže jeho história je pochopiteľne bohatá. Zo skromných začiatkov sa veľmi rýchlo vyprofiloval na zbor, s ktorým sa počítalo na každej národnej slávnosti, a ani vojna nedokázala prerušiť jeho činnosť. Až odchod zbornajstra prerušil načas jeho pôsobenie, ktoré sa obnovilo v roku 1968, keď sa začlenil pod strechu MO MS v Lučenci, ktorý jeho činnosť podporuje dodnes. Aj preto participoval na príprave slávnostného koncertu zboru k osemdesiatemu piatemu výročiu založenia.

Slávnosti pod Poľanou

Detva pozýva 6. až 8. júla na päťdesiaty tretí ročník Podpolianskych folklórnych slávností, jeden z najznámejších festivalov folklóru na Slovensku. V bohatom programe zameranom na tristo osemdesiate výročné založenia mesta bude dominovať scénické pásmo piesní a tancov domácich súborov s názvom Detvani, Detvani, žartovné prekážky Horehroncov, svieže detské vystúpenia aj krajanská nedela Slovákov žijúcich v zahraničí a muziku bude tvrdiť najmä šesťdesiatročný FS Partizán. Záverečný program slávností je venovaný tanečníkovi, pedagógovi, choreografovi a dlhoročnému vedúcemu tohto súboru Igorovi Kovačovičovi, ktorý zanechal hlbokú brázu aj na matičnom poli.

O aktuálnej prezentácii, vizualizácii Matice slovenskej a jej značke

Ako vznikol matičný logotyp

Josef Dobroslav PINKA

Vzhľadom na potrebu inovácie a tiež aktuálne riešenie matičného vizuálu treba objasniť pozadie vývoja a tvorby matičného znaku, ktorý svieti ako titulná fotka aj na webovej stránke ustanovizne. Pri jeho príprave som mal na zreteli matičnú históriu, ale pozornosť som upriamil najmä na jej budúcnosť a počas nejednej prebdennej noci som do tejto značky pretavil všetky svoje vyše dvadsaťročné skúsenosti s grafikou, dizajnom, marketingom a prezentáciou.

BUDE VÁS ZAUJÍMAŤ

Podme však pekne po poriadku... Je pravda, že heraldické pravidlá majú svoje obmedzenia, danosti i rôzne školy. Heraldiku mám rád, jej výskumu sa venujem roky a považujem ju ako vedný odbor za matku a predchodkyňu dnešnej komerčnej grafiky a korporátneho dizajnu.

Je fakt, že vznikala pred stáročiami, no zároveň sa počas týchto storočí aj rozvíjala.

Zo znakov slúžiacich na označenie a rozlíšenie rytierov, rodov a ich príslušníkov sa vyvinulo gra-

fické rozlišovanie ich území, miest i krajín. Personálne značky sa takto transformovali na značky území. Neskôr vznikla potreba prezentácie služieb a obchodu samotného. Majstri rôznych odvetví prezentujúci sa svojimi typickými nástrojmi alebo produktmi sa začali združovať do spoločenstiev a cechov, čím vznikali kombinované značky, ktoré heraldika pozná pod pojmom cechové erby. To boli reálne prvé grafické vizualizácie spoločenstiev, ktoré dnes nazývame korporátny dizajn alebo grafický manuál spoločnosti.

Každé spoločenstvo či obchodná spoločnosť dnes kladie veľký dôraz na svoju prezentáciu. Je to pochopiteľné, lebo logotyp – značka, vlajka, korporátne farby a všetky ostatné materiály spoločnosti sú tým prvým, s čím prídere verejnosť do kontaktu.

Vytvoriť značku pre organizáciu s bohatou históriou a veľkým významom pre národ nebolo vôbec jednoduché. S veľkým rešpektom a maximálnou úctou k tradíciám som však vnímal veľkú potrebu tohoto kroku, aby sa Matica slovenská ukázala v novom, krajšom,

lepšom, profesionálnejšom svetle. Z matičného logotypu som ako prvé odstránil čierne línie, ktoré chcene-nechcene symbolizovali jej temné a sčlujújúce obdobie. Štúdiom stáročného vývoja znaku Slovenskej republiky a tiež prvého vyobrazeného znaku Matice slovenskej zo stanov som vytvoril desiatky prototypov novej značky. Pre laické oko nepostrehnuteľné zmeny v rozložení kriviek, pomerov veľkostí kopcov, križa, brvien a ich zakončení vzbudzovali rôzne pocity pri pohľade na celok. Tak slovenský dvojkríž opäť nabral na svojej sile a stabilite a kopce, na ktorých stojí, sa voči sebe vyrovnali a opäť zjemnili zaoblením, tak ako boli vyobrazené pôvodne. Ich prekrytím v zástupe získala dvojzrnmerná značka už pred rokmi zaujímavú perspektívu. A mať priaznivú perspektívu na rozvoj je predsa skutočne dôležité a žiaduce. Biele línie a podklad nesymbolizujú len nový jas a osvietenosť prístupu, ale aj čistotu ducha a zmierlivú atmosféru.

Takto vznikala nová moderná matičná značka. Prezentuje nádej osvetľovania činnosti Matice, matičiarov a všetkých dobrých ľudí, ktorí svojimi aktivitami rozvíjajú našu krásnu kultúru a tvoria tak jednotu milovníkov nášho života. Nechajme teda v jej okolí rozkvitnúť kvety krás našich jedinečností, aby sme mohli opäť a stále zbierať sladké plody práce všetkých dobrých ľudí v našej krajine.

OČAMI MATIČIARA

Suverénnu Slovenskú republiku máme už štvrtstoročie. A v októbri 2018 ubehne sto rokov od chvíle, keď sa na politickej mape sveta objavil zemepisný (geopolitický) pojem Slovensko. Uvedomujeme si dostatočne význam týchto skutočností? V čom je ich výnimočnosť? V slovenskosti! V priebehu jedného jediného storočia sme naplnili jedinečný obsah našej štátnosti. Slovenskej štátnosti, v slovenčine a pre Slovákov. Dnes rešpektovanej celým svetom (OSN, EÚ). Nie je to samozrejmosť. Najmä nie v časech globalizácie. Slovenskosť treba kultivovať. Slovenský obsah našej súčasnosti musí nadväzovať na našu minulosť. Rozhodujúcu úlohu pri tom zohrávajú dejiny.

Od slov k činom

Ján Marko svojimi Očami matičiara upozornil v SNN (číslo 22/2018, strana 12) na nedostatky v príprave pedagógov. Konštatuje, že „ani teraz Historický ústav SAV nepomáha učiteľom dejepisu, aby suverénne viedli žiakov k láske k vlasti, národnému vedomiu...“. Pokračuje: „To sú problémy, ktoré by mali razantnejšie riešiť príslušné štátne orgány, vedecké a spoločenské inštitúcie...“ Súhlasím. Ako spolupracovník – ochotník Ústavu politických vied SAV, môžem potvrdiť, že práve táto vedecká inštitúcia plyne kráča od slov k činom. Od vedeckého výskumu k praktickej príprave pedagógov. Ústav v ostatných rokoch využíva poznatky riešiteľov svojich vedeckých úloh nielen ich výstupmi na konferenciách a prostredníctvom monografií, ale aj cieľne – organizačným seminárom. Napríklad v roku 2017 organizoval po jednotlivých krajoch vedecko-pedagogické semináre pod názvom Pohľady na slovenskú politiku v minulosti a odkaz pre súčasnosť zamerané proti prejavom extrémizmu.

Tohto roku ÚPV SAV zorganizoval v apríli (pod záštitou predsedu NR SR A. Danky) vedeckú konferenciu Republika Česko-Slovensko. Od monarchie k samostatnému štátu. Ilúzie versus realita. Županka Žilinského samosprávneho kraja E. Jurinová (po dobrých skúsenostiach z minulého roku) oslovila Ústav politických vied SAV na opätovnú spoluprácu a požiadala o zorganizovanie vedecko-pedagogického seminára na tému Slovensko pri vzniku Česko-Slovenska. Znovu pre učiteľov základných a stredných škôl.

Jozef SCHWARZ,
MO MS v Petržalke

POĎAKOVANIE

Všetkým priaznivcom, ktorí nám v týchto dňoch rozličným spôsobom vyjadrili sympatie v súvislosti so životopisnou kompozíciou KNIEŽA MATUŠ z vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov, úprimne ďakujeme. Osobitne priaznivcom z Trenčína, ktorí ju z iniciatívy pobočky Spolku slovenských spisovateľov a miestnej knižnice symbolicky uviedli medzi čitateľov.

Prof. Matuš Kučera a Ján Čomaj

vydavateľ.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Matica spolupracuje so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov

Odkaz SNP ako ideový postulát

Veronika MATUŠKOVÁ

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper a predseda Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Pavol Sečkář v týchto dňoch podpísali v Bratislave Memorandum o spolupráci. Obe strany sa tým spoločne prihlásili k národno-historickému odkazu Slovenského národného obrodzenia z rokov 1848 – 1948, všeslovenskej idey a odboja proti nemeckému nacizmu a pangermanizmu z rokov 1944 – 1945.

„Memorandum o spolupráci so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov je našim spoločným odkazom verejnosti, že Slovenské národné obrodzenie, všeslovenská idea aj odboj proti nemeckému nacizmu a pangermanizmu patria k základným ideovým pilierom vzniku samostatnej a demokratickej Slovenskej republiky v roku 1993,“ povedal po podpise memoranda šéf Matice Marián Gešper. V meruósmych rokoch vrcholil otvorený zápas o uznanie slovenského národa v Rakúsko-Uhorsku, pokračoval v roku 1863 pod vedením Matice slovenskej a napokon slovenskí legionári tvorili prvý náš zahra-

ničný odboj počas prvej svetovej vojny.

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov má korene v národnooslobodzovacom boji proti fašizmu a nacizmu, ktorý je trvalou

DOKUMENT

súčasťou výchovy a vzdelávania. „Toto memorandum sme podpísali práve preto, aby sme v určitých veciach smerovali rovnako s cieľom vplývať na verejnosť, ale aby sme aj spolupracovali s ďalšími našimi partnermi, ako je Združenie miest a obcí Slovenska, ministerstvo kultúry či ministerstvo obrany. Verím

v úspech tohto memoranda a o rok budeme môcť povedať, čo sa nám spoločne podarilo a čo môžeme vylepšiť,“ vyjadril sa predseda protifašistického zväzu Pavol Sečkář. Zväz i Matica sa zhodli na tom, že majú spoločné ciele v hlbokom historickom poznaní i súčasnom pôsobení na národno-vlastenecké konanie.

Matičiar i protifašisti budú spolupracovať pri pietnych spomienkach na historické udalosti a významné osobnosti, pôsobení na výchovu a vzdelávanie mladej generácie, organizovaní odborných seminárov, konferencií, výstav a vo vlastných médiách budú vzájomne informovať o svojich aktivitách.

Šéf Matice rokoval so žilinskou župankou a trnavským županom

Matica slovenská a samospráva

Predseda MS Marián GEŠPER a trnavský župan Jozef VISKUPIČ po spoločnom rokovaní.

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper pokračuje v stretnutiach s predstaviteľmi vyšších územných celkov. V utorok 19. júna sa stretol s predsedníčkou VÚC Žilinského kraja Erikou Jurinovou v druhej budove Matice slovenskej v Martine. Stretnutie bolo zoznamovacie, v priateľskej atmosfére a trvalo vyše hodinu. Predmetom bola podpísaná spolupráca medzi župou a Maticou ešte z čias predsedu J. Markuša. Obe strany deklarovali záujem v spolupráci pokračovať. „Spolupráca so Žilinským samosprávnym krajom je najužšia. A to nielen v súčasnosti, ale má to aj historický kontext,“ uviedol predseda MS. Županka sa zaujíma hlavne o činnosť ustanovizne na poli kultúrnom a vzdelávacom. Matičiar i ponúkli svoj projekt prednášok a spolupráce so školami v zriaďova-

teľskej kompetencii kraja, čo župa uvítala. Jej predstavitelia oslovia riaditeľov stredných škôl s touto ponukou.

Následne ho o dva dni neskôr, vo štvrtok 21. júna, na pôde trnavského VÚC prijal predseda Trnavského kraja Jozef Viskupič. Reč bola najmä o kultúrnych podujatiach a aktivitách, ale aj o pripomínaní si slovenských historických udalostí a osobností. Šéf Matice zdôraznil, že je potrebné oboznamovať verejnosť aj s takými udalosťami a osobnosťami, ktoré sú v jednotlivých krajoch menej známe alebo už takmer zabudnuté. Význam však prikladal najmä takzvaným osmičkovým výročiam v rámci aktuálneho Roka slovenskej štátnosti.

Veronika MATUŠKOVÁ

Ôsmy matičný beh v Žarnovici bol tentoraz rekordný
Svoj sviatok oslávili športovaním

Text a foto: Ing. Jozef PIECKA, tajomník MO MS

V Žarnovici pripravili k Medzinárodnému dňu detí viac podujatí, ale najviac pozornosti sústredili organizátori na športové podujatie Matica deťom – deti behajú pre svoje zdravie, ktoré zorganizovali v spolupráci so ZŠ na Ulici F. Kráľa.

Počas šiestich uplynulých rokov to bolo už ôsmykrát a aj tentoraz sa sústredená príprava podujatia odrazila v rekordnej účasti, keď sa na dvesto päťdesiat metrovú trať postavil postavil podľa jednotlivých ročníkov prvého stupňa školy rekordný počet 97 žiakov.

Medzi prvákmi, ktorých súťažilo 18, zvíťazil M. Vuong pred S. Bakošom a D. Zurianom. Z prváčok (9) prebehla trať najrýchlejšie N.

Až v poslednej zákrute sa rozhodlo o poradí medzi štvrtáčkami.

Klikačová pred S. Dzúrovou a M. M. Maruškovou. U druhákov (13) bolo poradie: 1. P. Garaj, 2. M. Bobaľ, 3. V. Repický. Medzi druháčkami (17) si miesta na symbolických stupňoch víťazov podielili 1. K. Lučaniková, 2. Z. Dudová, 3. D. Adamcová. Z tretiačok (16) bol najrýchlejší M. Bartfay pred W. Nosalom a M. Šturmanom. Z tretiačok (13) zvíťazila N. Suchánová pred E. Debnárovou a N. Šarköziou. Zo štvrtákov (5) zvíťazil M. Suchý pred A. Kamekom a J. Kukučkom. Zo štvrtáčok (6) bola najrýchlejšia S. Neuschlová pred K. Krigovou a B. Kaškovou.

Prvých troch v každej kategórii organizátori odmenili medailami a matičným pexesom.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 21/2018 sme sa pýtali na ostatné valné zhromaždenie MS, ktoré prinieslo výrazne omladenie jej radov. Správna odpoveď mala znieť, že bolo v Liptovskom Mikuláši 10. – 11. 11. 2017. Spomedzi riešiteľov sme vyžrebovali týchto výhercov: Tatiana Matichová, Rovinka; Margita Šomráková, Trnava; Ján Zubek, Košice.

• Aj keď slovenský šport v ostatných rokoch v mnohých odvetviach ustúpil zo svojich pozícií, predsa sa len nájdú aj pod Tatrami skvelí reprezentanti svojej vlasti. Napište nám, kde a v akej disciplíne získal športový chodec Matej Tóth zlatú olympijskú medailu?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Lubici Rišiaňovej do 15. júla.

(se)

(jč)